

**МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА
УКРАЇНИ**

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет ветеринарної медицини

Спеціальність 6.110101 –" Ветеринарна медицина "

Допускається до захисту
в.о. зав. кафедрою к.вет.н.
доцент О.М.Чекан
" _____ " _____ 2013 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

**На тему: Ефективність профілактичних методів
післяродової патології корів в умовах ФГ «Колос»
Краснопільського району Сумської області.**

Студент –дипломник : Козуб Олександр Миколайович П.І.Б.
(підпис)

Керівник: к.вет.н, доцент І.В.Парашенко П.І.Б.
(підпис)

Консультанти:

1. З охорони праці _____ ст. викл. О.В. Семерня

2. З екологічної експертизи ветеринарних заходів _____

3. З економічної ефективності ветеринарних заходів _____
к.вет.н, доцент А.І.Фотін

Рецензент: _____

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет ветеринарної медицини

Кафедра акушерства

Спеціальність 6.110101 –" Ветеринарна медицина "

Затверджую _____

Зав. кафедрою: доцент, к.вет.н.. О.М.Чекан
" ____ " ____ 2013 р.

ЗАВДАННЯ

НА ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

студенту **Козубу Олександр Миколайовичу**

(прізвище, ім'я по батькові)

1.Тема: «Ефективність профілактичних методів післяродової патології корів в умовах ФГ «Колос" Краснопільського району Сумської області.»

2. Затверджено наказом по університету від " ____ " _____ 2013 р. № _____

3. Термін здачі студентом виконаної роботи у деканат _____ 2013 р. _

4. Вихідні дані до проекту (роботи): звітно-облікова документація ФГ «Колос" Краснопільського району Сумської області; дані літературних джерел щодо післяродової патології корів; дані мережі Internet.

5. Зміст роботи (перелік питань, що розробляються в роботі):

Визначити показники і причини гінекологічної патології у корів;
З'ясувати розповсюдженість післяродової патології корів даного господарства.

Вивчити характер біохімічних показників крові корів в перші дні післяродового періоду при фізіологічному його перебігу і післяродових ускладненнях;

Визначити ефективність обраних схем профілактики субінволюції матки, та гострого післяродового ендометриту.

Провести розрахунок економічної ефективності обраних профілактичних методів.

6. Перелік графічного матеріалу: таблиці, що містять результати отриманих досліджень; фотографії, що ілюструють хід дослідів.

7. Рецензенти по дипломній роботі

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

---

7. Дата видачі завдання _____

Керівник дипломної роботи : _____
(підпис)

Завдання прийняв до виконання: _____
(підпис)

ЗМІСТ

ЗАВДАННЯ НА ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ	2
РЕФЕРАТ	5
1. ВСТУП	7
2. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ	9
2.1. ПОШИРЕННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ПІСЛЯРОДОВИХ УСКЛАДНЕНЬ У КОРІВ	9
2.2. ЕТІОЛОГІЯ І ПАТОГЕНЕЗ ПІСЛЯРОДОВИХ УСКЛАДНЕНЬ У КОРІВ	13
2.3. ПРОФІЛАКТИКА ПІСЛЯРОДОВИХ УСКЛАДНЕНЬ.	19
2.4. ВИСНОВКИ З ОГЛЯДУ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ	22
3. ВЛАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ.	23
3.1. МАТЕРІАЛ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ.	23
3.2. ВИРОБНИЧО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГОСПОДАРСТВА	29
3.3. РЕЗУЛЬТАТИ ВЛАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	33
3.4. ОБГОВОРЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ВЛАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	42
3.5. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОФІЛАКТИКИ ПІСЛЯРОДОВИХ УСКЛАДНЕНЬ У КОРІВ	43
4. ОХОРОНА ПРАЦІ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ВЕТЕРИНАРНИХ ЗАХОДІВ	45
5. ЕКОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА ВЕТЕРИНАРНО-САНІТАРНИХ ЗАХОДІВ	48
7. ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ ВИРОБНИЦТВУ	49
8. СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	60
ДОДАТКИ	61
	66

РЕФЕРАТ

Обсяг дипломної роботи студента Козуба Олександра Миколайовича складає 75 сторінок текстового документу. Тема дипломної роботи «Ефективність профілактичних методів післяродової патології корів в умовах ФГ «Колос" Краснопільського району Сумської області».

Робота виконувалась на кафедрі акушерства та в умовах ФГ «Колос" Краснопільського району Сумської області протягом 2013 року.

Об'єктом дослідження були корови чорно-рябої породи, віком від 3 до 10 років. Акушерську диспансеризацію проводили у період запуску й сухостою корів, а потім спостерігали за перебігом родів і післяродового періоду. Коровам 1-ї дослідної групи (12 голів), вводили естрофан у дозі 2 мл одноразово, внутрішньом'язово, одразу після отелення (базовий метод). Коровам 2-ї дослідної групи (10 голів), застосовували карпомакс, дві палички одноразово, внутрішньоматково, одразу після отелення. Коровам 3-ї дослідної групи (10 голів), вводили естрофан у дозі 2 мл одноразово, внутрішньом'язово, та карпомакс, дві палички одноразово, внутрішньоматково, одразу після отелення. Критерієм ефективності профілактики були показники строків прояву статевого циклу та запліднення дослідних корів.

Метою роботи було з'ясувати ефективність обраних методів профілактики післяродових ускладнень у корів в умовах ФГ «Колос" Краснопільського району Сумської області

Для досягнення мети були поставлені такі *завдання*: визначити показники і причини гінекологічної патології у корів; з'ясувати розповсюдженість післяродової патології корів даного господарства. Вивчити характер біохімічних показників крові корів в перші дні післяродового періоду при фізіологічному його перебігу і післяродових ускладненнях; визначити ефективність обраних схем профілактики субінволюції матки, та гострого післяродового ендометриту. Провести розрахунок економічної ефективності обраних профілактичних методів.

1. ВСТУП

Ефективність молочного скотарства нерозривно пов'язана з інтенсивністю відтворення, важливим періодом якого є відновлення репродуктивної функції після родів[1].

У післяродовий період проходить зворотний розвиток (інволюція) статевих органів до стану, який передував вагітності, та йде підготовка до прояву стадії збудження статевого циклу і наступної вагітності[1,2].

За даними авторів, найбільш розповсюдженими акушерськими хворобами є затримання посліду, субінволюція матки та гострий післяродовий ендометрит, які виникають у 10 - 90 % корів, призводять до розвитку анафродизії, неплідності та значних економічних збитків. На думку багатьох дослідників, патології родів у корів є суттєвим фактором, який впливає не тільки на характер перебігу післяродового періоду, а виступає і механізмом патогенезу неплідності. Саме тому, вивченню механізмів розвитку післяродових хвороб в сучасній акушерській науці надається вагоме значення. [1,6].

Незважаючи на значну кількість наукових робіт у напрямку вивчення етіології, патогенезу, розробки профілактики і терапії акушерської та гінекологічної патології, проблема виникнення післяродових ускладнень у корів залишається надзвичайно актуальною [1,8]. Враховуючи складний патогенез запальних процесів і значні розлади обміну речовин, нейрогуморальної регуляції, пригнічення імунобіологічної системи захисту організму, актуальним є їх досконаліше вивчення і розробка лікувально-профілактичних методів, які б поряд із відновленням репродуктивної функції, дозволяли заздалегідь виявляти корів, схильних до післяродових ускладнень.

Теоретична і практична значимість вказаних проблем обумовила вибір теми, актуальність і напрямок дослідження [7].

Метою роботи було з'ясувати ефективність обраних методів профілактики післяродових ускладнень у корів в умовах ТОВ АПК «Магнат» Ніжинського району Чернігівської області.

Для досягнення мети були поставлені такі завдання:

1. Визначити показники і причини гінекологічної патології у корів;
2. З'ясувати розповсюдженість післяродової патології корів даного господарства.
3. Вивчити характер біохімічних показників крові корів в перші дні післяродового періоду при фізіологічному його перебігу і післяродових ускладненнях;
4. Визначити ефективність обраних схем профілактики субінволюції матки, та гострого післяродового ендометриту.
5. Провести розрахунок економічної ефективності обраних профілактичних методів.

2. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

2.1. ПОШИРЕННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ПІСЛЯРОДОВИХ УСКЛАДНЕНЬ У КОРІВ

У відновленні репродуктивної функції важливе місце займає післяродовий період.

Післяродовий (пуерпальний від лат. Puerpera - породілля) період - час від закінчення родів (відокремлення посліду) до повного завершення зворотного розвитку (інволюції) статевих та інших органів самки до стану, який передував вагітності [1,2]. В післяродовому періоді відновлюється морфологічний і функціональний стан статевого апарату до стану властивому невагітному організму [3,4]. Роді і післяродовий період - це не тільки акт народження нового потомства і відновлення статевих органів, але і процес підготовки репродуктивних органів самки до майбутньої вагітності [4,5, 8].

Тривалість післяродового періоду в корів значною мірою зумовлюється перебігом родів та наявністю чи відсутністю післяродових ускладнень [1,2]. При фізіологічному перебігу, за даними Д.Д. Логвинова [3], А.П. Студенцова [1], В.С. Шипилова [6], Н.И. Полянцева, тривалість післяродового періоду в середньому складає 3-4 тижні.

Найбільш інтенсивно протягом післяродового періоду інволюційні процеси відбуваються у матці. Маса матки корів у перші години після отелення складає 9-12 кг., на 18-й день після родів маса матки зменшується в 6-7 разів. Після завершення інволюційних процесів маса матки складає 600-900 г, тобто протягом післяродового періоду вона зменшується в 15-20 разів [10].

Розміри матки зменшуються повільно з 4-го по 9-й день після родів. Істотне зменшення діаметра і посилення тонуусу м'язів матки настає з 10-го по 14-й день. Одночасно із скороченням зв'язок і м'язів матки відбувається і

зменшення розмірів шийки матки, причому відновлення ширини шийки проходить швидше, ніж довжини . Канал шийки матки після родів розширений до 19-20 см, через добу звужується до 12,5 см, через дві - до 8,5 см, а через 4-5 діб складає 3-4 см [7]. Розміри шийки матки, її форма і консистенція відновлюється до невагітного стану [12] на 12-15-й, а за Н.И. Полянцевым, В.В. Подберезным [4] - на 20-25-й дні після родів.

Продукти тканинного розпаду, згустки крові, залишки навколоплідних рідин і плацент, зруйнований епітелій і секрет каналу шийки матки виводяться назовні у вигляді лохій [13]. При нормальному перебігу післяродового періоду лохії виділяються впродовж 10-14 днів [5]. Згідно даних А.П. Студенцова [1], В.С. Шипилова [6] виділення лохій понад 15 днів після отелення, за Д.Д. Логвиновым [3] більше 18 днів є ознакою розвитку атонії і субінволюції матки.

Отже, при фізіологічному перебігу родів і післяродового періоду, повноцінній годівлі та умовах утримання інволюція статевих органів корів завершується протягом 3-4 тижнів після отелення.

Процеси інволюції статевої системи в післяродовий період корів відбуваються у всіх органах і починаються відразу після відокремлення посліду. Інволюційні процеси в яєчниках забезпечують відтворну й ендокринну функції. Відтворна функція полягає у виділенні зрілих яйцеклітин, а ендокринна - у секреції статевих гормонів . Ці функції забезпечуються процесами лютео-, фолікуло- та овогенезу .

За даними літератури, немає єдиної думки щодо термінів зворотної регресії жовтого тіла вагітності. Інволюція жовтого тіла вагітності закінчується до 16-го дня післяродового періоду і супроводжується інтенсивним ростом фолікулів. В процесі розсмоктування жовтого тіла його клітини підлягають вакуолізації, їх кількість зменшується, судини поступово дегенерують, перетворюючись у сполучнотканинні тяжі основу білого тіла. [6,3]. Жовте тіло вагітності повинне розсмоктатись до 14-16-го дня після родів, а більш раннє його розсмоктування оцінюється як показник

нормального перебігу пуерперію. Зворотна регресія жовтого тіла вагітності відбувається в перші 10 днів після родів. Ендокринна функція жовтого тіла вагітності у корів припиняється в перші два-три дні після народження плода. жовте тіло розсмоктується не в післяродовий період, а за 3-4 тижні до родів.

Тривалість функціонування жовтого тіла контролюється маткою. Хімічним сигналом до припинення його функції є простагландин F₂ альфа, що синтезується епітелієм слизової оболонки матки. Тому внаслідок порушення протеолітичного механізму матки при ендометриті жовте тіло часто не розсмоктується й підтримує високу концентрацію прогестерону, що послаблює скорочувальну функцію матки.

При патологічному перебігу післяродового періоду відзначали збільшення частоти виявлення жовтих тіл вагітності на яєчниках корів приблизно у 5 разів, в порівнянні із здоровими тваринами.

Ряд авторів [26] вказують на те, що підвищена концентрація прогестерону наприкінці вагітності, під час родів і післяродового періоду пригнічує скорочувальну і ретракційну активність міометрію, що сприяє розвитку затримання посліду, субінволюції та післяродового ендометриту.

2.2. ЕТІОЛОГІЯ І ПАТОГЕНЕЗ ПІСЛЯРОДОВИХ УСКЛАДНЕНЬ У КОРІВ

У післяродовому періоді процеси розвитку фолікулів мають певні особливості. Ріст і розвиток фолікулів розпочинається через деякий проміжок часу після родів і залежить від термінів зворотної регресії жовтого тіла.

В першу декаду після отелення яєчники перебувають в неактивному стані. Тоді як на 10-12-у добу після родів відбувається виділення гіпофізом фолітропіна, що дає гормональний поштовх до росту фолікулів. Ріст фолікулів у яєчниках корів починається з 7-10-го дня після отелення, а в кінці другого тижня може відбутись овуляція. З.Л. Горев, базуючись на даних ректальних досліджень та огляді яєчників забитих тварин в різні строки після

отелення, зазначає, що в перші 3-5 днів після родів в обох яєчниках знаходиться 1-2 середніх і багато дрібних фолікулів.

На 7-10-й дні після отелення кількість середніх фолікулів зростала до 4-5 на обох яєчниках. На його думку, при розвитку післяродових ускладнень проходить порушення процесів фолікулогенезу, відповідно знижується і рівень естрогенів.

За даними Н.И. Полянцева, П.Б. Цыганкова при патологічному перебігу післяродового періоду, навіть через місяць після отелення, яєчники перебувають в недієвому стані, який вони називають постфізіологічна ациклія. Раннє відновлення росту фолікулів, за рахунок естрогенів, прискорює інволюційні процеси в матці та регенеративні - в ендометрії. Розвиток післяродових ускладнень гальмує і порушує дані процеси.

Акушерські захворювання, що виникають протягом родів і післяродового періоду, значно порушують перебіг інволюційних процесів та пуерперію.

За даними багатьох дослідників [17] найбільш поширеними акушерськими хворобами є затримання посліду, субінволюція та гострий післяродовий ендометрит, які виникають у 10-90 % корів, що отелились. Г.Г. Харута, Ю.М. Ордін, [18, 19], В.Й.Любецький [20] зазначають, що після патологічних родів субінволюція матки та ендометрит виникають у 63-100 % корів. Поширеність гострого післяродового ендометриту в корів становить від 10 до 72 % і залежить від пори року, годівлі і перебігу родів.

Після патологічних родів запалення слизової оболонки виникало у 72,3 % тварин; після затримання посліду у 80,6 %. Субінволюція матки в 58,1 % корів ускладнювалась гострим ендометритом. Н.И. Полянецв [4] відзначають, що при передчасному чи подовженому отелі частота затримання посліду зростає. Так, якщо роди відбулись між 241-250 днями тільності, то послід затримується в 60 % корів, при подовженій вагітності - в 48 %.

Після затримання посліду, за даними авторів, у 85,8 % корів розвивається ендометрит. Акушерські хвороби, які виникають під час родів і післяродового періоду призводять до значних економічних збитків, внаслідок недоодержання приплоду, зниження продуктивності та відтворної функції тварин, додаткових затрат на лікування, передчасної вибраковки корів. Внаслідок післяродової патології вибраковується до 24-27 % корів. [24]

Отже, фізіологічне завершення післяродового періоду створює сприятливі передумови для своєчасного запліднення корів [25].

Акушерські хвороби, які виникають під час родів і післяродового періоду, ускладнюють перебіг пуерперію, внаслідок чого розвивається анафродизія і неплідність, що призводить до значних економічних збитків. Якщо врахувати, що нерідко післяродова патологія набуває у корів масового характеру, то стає зрозумілим, що без ефективних профілактичних заходів планомірно вести відтворення стада неможливо.

Головною метою при лікуванні корів, хворих на метрит є відновлення репродуктивної здатності тварини. Тому при виборі методів лікування хворих корів лікар ветеринарної медицини повинен вирішити наступні завдання:

- підвищити захисні сили організму тварини і регенеративні процеси в матці;
- зберегти цілісність слизової оболонки матки;
- відновити або посилити скоротливу здатність міометрію;
- видалити з матки запальний ексудат, що містить мікроби, їх токсини і продукти розпаду тканин;
- припинити розмноження і розвиток мікроорганізмів, що знаходяться в різних ділянках статевого апарату. [7]

Використання етіотропної терапії при лікуванні метритів у корів.

Етіотропна терапія направлена на усунення причин, що викликають захворювання. Із засобів етіотропної терапії широко використовують антибіотики, сульфаніламіді і нітрофурани, хіміотерапевтичні і антисептичні

препарати, які згубно діють на мікроорганізми або пригнічують їх розмноження.

В залежності від характеру у перебігу захворювання призначають місцеву або загальну терапію або ж одночасно обидві.

Лікарські препарати, що використовуються для місцевої етіотропної терапії повинні володіти вираженими бактерицидними властивостями і широким протимікробним спектром дії, повинні бути стікими і не інактивуватися при контакті з тканинами тварини, володіти пролонгованою дією, не викликати місцевих і загальних побічних явищ, сприяти прискоренню регенерації епітеліальних клітин [29].

При підборі антимікробних засобів для етіотропного лікування метриту слід брати до уваги той факт, що спектр дії антимікробних препаратів знаходиться в залежності від видового складу мікрофлори і її чутливості до них. В зв'язку з цим необхідно оцінювати лікувальні властивості і спектр дії антимікробних препаратів на мікроорганізми, що виділяються із статевих органів корови [7].

Більш ефективно при місцевому лікуванні метриту діють антимікробні препарати в формі емульсій, суспензій, мазей і лініментів приготуваних на жировій основі. Така основа рівномірно розподіляється по слизовій оболонці матки, утворює захисну плівку, яка запобігає пошкодженню епітелію і забезпечує довготривалу лікувальну дію.

В практиці ветеринарної медицини при етіотропній терапії корів хворих метритом найчастіше використовують антибіотики, сульфаніламідні нітрофурани, препарати йоду та ін.

Для внутріматочного введення як для профілактики, так і для лікування гострих і хронічних запальних процесів досить поширеними є лікарські засоби на піноутворюючій основі. При цьому лікарська речовина рівномірно і повністю розподіляється по всій слизовій оболонці матки. Двоокис вуглецю, що виділяється, посилює резорбцію лікарської речовини і проникнення її у більш глибокі шари матки. Крім цього, двоокис вуглецю

збуджує скорочувальні елементи матки, допомагає механічному очищенню порожнини її від ексудату [32].

Із внутрішньоматкових піноутворюючих речовин на даний час відомі таблетки під назвою “Екзутер В”, виробництва УНР та геоміцин (Югославія).

Досить ефективним є препарат Голандської фірми “Інтервет” – Метрикур, який володіє широким спектром антимікробної дії і є зручним для використання, так як випускається в одноразовому шприці – ін’єкції й укомплектований з окремим катетером і рукавицею[38].

Патогенетична терапія.

Одним із важливих моментів при комплексному лікуванні корів хворих на метрит є застосування патогенетичної терапії.

Із патогенетичних методів лікування найбільш широкое застосування мають: новокаїнові блокади, тканинна терапія, аутогемотерапія, лактотерапія, парантеральна іхтіолова терапія та ін.[27].

При розвитку запалення внаслідок надмірного подразнення інтерорецепторів матки, виникають розлади рефлекторної та трофічної функції нервової системи, що призводить на початку до функціональних, а потім і до морфологічних змін у тканинах та ускладнює перебіг запального процесу в ураженому органі [10]. Тому блокада сплетінь симпатичного відділу нервової системи є не тільки особливим видом захисту організму від болі, але й певним засобом, який оберігає нервові сплетіння від функціонального виснаження. Тимчасова повна блокада нервового сплетіння звільняє нервові центри від надмірного подразнення, а після закінчення дії анестетика, забезпечує відновлення нормальної трофічної функції, тому запалення у тканинах перебігає абортивно.

Враховуючи анатоמו – топографічне розташування тазового нервового сплетіння і топографію соматичних нервів області тазу В.І. Завірюхою розроблений метод оперативного доступу до тазового нервового сплетіння через проколювання тканин у передньому куті сіднично – прямокишечної ямки, названий парасакральною блокадою. При такому методі ін’єкції є

можливість виконувати повну блокаду тазового нервового сплетіння, а при потребі та клінічному показанні – одночасно з тазовим сплетінням можна знеболювати і соматичні нерви статевих органів [11].

Одним із завдань при лікуванні корів хворих на метрит є звільнення ексудату з порожнини матки.

Досить ефективним при цьому є масаж матки, який полягає в поглажуванні, натискуванні і розминанні тканин матки через пряму кишку. Поряд з тим масаж матки являється одним з методів фізіотерапії. Під впливом масажу настає розширення судин матки, посилюється в них крово- і лімфообіг, покращується трофіка тканин, підвищується тонус м'язів статевих органів, активізується скоротлива здатність матки.

Масаж матки є протипоказаний при наявності гострих запальних процесів з різко вираженою болючістю статевих органів, особливо при некротичному та гангренозному метритах або при піометрі, коли закритий канал шийки матки. В таких випадках масаж може погіршити перебіг запального процесу, викликати його загострення, спричинити розвиток септичного стану організму.[21].

Звільнення порожнини матки від запального ексудату можна досягнути шляхом введення в організм тварини засобів, які підвищують тонус і скоротливу здатність матки. До них відносяться так звані маткові засоби. Їх можна розділити на рослинні – препарати спорині, пастушої сумки і т.д.; гормональні препарати – пітуїтрин, окситоцин; естрогенні – синестрол, естрон, естрофан, естрадіола бензоат; синтетичні – стиптицин, ізоверин та ін..[7].

2.3. ПРОФІЛАКТИКА ПІСЛЯРОДОВИХ УСКЛАДНЕНЬ.

Профілактика поширених акушерських хвороб корів включає в себе комплекс організаційно-господарських і ветеринарно-санітарних заходів [31-33]. Вона розпочинається із створення тваринам належних умов утримання,

повноцінної годівлі, правильної технології вирощування ремонтних телиць та своєчасної їх підготовки до осіменіння, забезпечення фізіологічного перебігу вагітності та родів [34-36].

В.Й. Любецький вказує на важливість забезпечення тварин типовими приміщеннями з вигульними майданчиками для активного моціону, підтриманням оптимальних параметрів мікроклімату і дотриманням ветеринарно-санітарних вимог. Профілактичні заходи, насамперед, мають базуватись на використанні природних факторів. Надання тваринам активного моціону в сухостійному періоді і після родів (з 2-3-го дня) дозволяє скоротити неплідність і підвищити вихід телят на 100 корів (з 87 до 90). За даними А.Й. Краєвського [37], надання тваринам у період вагітності і після родів активного моціону сприяє більш швидкому початку після родів росту фолікулів, регресії жовтого тіла вагітності, зменшенню розвитку акушерських захворювань в 2,2 рази та зменшує неплідність на 39 днів на одну корову

Ряд авторів [38, 39] з профілактичною метою рекомендують застосовувати вітамінні та антиоксидуючі препарати, що сприяє покращанню обмінних процесів наприкінці вагітності.

Профілактичні заходи щодо перебігу післяродового періоду потрібно проводити при встановленні сумнівного чи несприятливого прогнозу за перебігом родів. Сумнівний прогноз визначається при народженні телят, які мають ознаки морфологічної, функціональної чи морфо функціональної гіпотрофії, при порушенні динаміки виведення плода, а також при живих двійнях. Несприятливий прогноз ставиться при затриманні посліду, народженні мертвих телят, ускладненнях родів [40]. За даними авторів, імовірність виникнення субінволюції і ендометриту при сумнівному і несприятливому прогнозах складає 50 % і 100 % відповідно.

Простим і загальнодоступним способом попередження субінволюції та атонії матки є випоювання коровам 5-8 літрів навколоплідних вод, з метою профілактики субінволюції рекомендують вводити 40 мл аутомолозива,

відібраного з останніх порцій першого надою. Позитивний вплив колостропрофілактики автори пояснюють тим, що під дією аутомолозива знижується прогестероно-естрадіолове співвідношення, активізуються клітинні й гуморальні фактори імунітету, нормалізуються процеси обміну речовин.

А.Я Батраков, В.Ф. Орісюк [43] рекомендують з метою профілактики післяродових ускладнень застосовувати 7 %-ий розчин іхтіолу на 40 %-му розчині глюкози в дозі 20 мл внутрішньом'язово. Після парентерального введення іхтіол проявляє антисептичну, подразнюючу, протизапальну дію, що сприяє підвищенню обмінних процесів та захисних сил організму. Н.В. Бобров [44] для профілактики затримання посліду при патологічних родах рекомендує застосовувати внутрішньовенне введення 2 %-го розчину новокаїну в дозі 20 мл і внутрішньом'язове - 50 ОД окситоцину. О.Н. Преображенський вказує на доцільність застосування з профілактичною метою новокаїнової блокади за В.В. Мосиным, С.Г. Фатеевым, а також введення розчину глюкози.

Для стимуляції оваріальної функції після родів, попередження розвитку субінволюції та післяродового ендометриту використовували препарат "Травівіт", виготовлений з сечі вагітних жінок. Ряд авторів [51] виявили позитивний профілактичний ефект при застосуванні простагландинів (естрофана, естуфалана) завдяки вираженим лютеолітичним властивостям і підвищенню скоротливої функції матки.

А.В. Жаров відзначають значні порушення обмінних процесів при патологічному перебігу родів і післяродового періоду, що викликає атрофічні і дистрофічні процеси в матці і яєчниках.

В.Й. Любецький, Ю.М. Тютченко, М.П. Ситюк [54], вивчали ефективність застосування препарату "Катозал" в післяродовому періоді корів. Автори відзначають позитивний вплив препарату на фосфорно-кальцієвий, А-вітамінний, вуглеводно-ліпідний, білковий види обміну речовин, підвищення захисних сил організму.

2.4.ВИСНОВКИ З ОГЛЯДУ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

Отже, з даних літератури видно, що акушерські захворювання, які виникають протягом родів і післяродового періоду - затримання посліду, субінволюція матки та гострий післяродовий ендометрит - є однією з актуальних проблем молочного тваринництва в нашій країні та у багатьох країнах світу. Це пов'язано з широким розповсюдженням і значними економічними збитками.

За даними вітчизняних і зарубіжних авторів вищеназвані захворювання реєструються у 10-90 % корів, що отелились, зокрема затримання посліду в 10-50 % тварин, субінволюція - 50-90 % гострий післяродовий ендометрит у 50-80 % корів.

Економічні збитки від цих захворювань складаються від недоотримання продукції і приплоду, додаткових витрат на лікування та вибраковки корів.

Головною метою при лікуванні корів, хворих на метрит є відновлення репродуктивної здатності тварини. Тому при виборі методів лікування хворих корів лікар ветеринарної медицини повинен вирішити наступні завдання.

Згідно літературних джерел, немає єдиної думки щодо механізмів і термінів зворотної регресії жовтого тіла вагітності, термінів початку і характеру росту фолікулів в післяродовому періоді в нормі та вплив ускладнень родів і післяродового періоду (затримання посліду, субінволюція, ендометрит) на показники лютео, фолікулогенезу.

Профілактика післяродових хвороб та розладів фолікуло- і лютеогенезу повинна бути комплексною і проводитись на основі індивідуальних прогностичних показників. Ефективним є застосування вітамінів, аутомолозива, загальностимулюючих і гормональних препаратів.

3. ВЛАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

3.1. МАТЕРІАЛ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Матеріалом для дослідження були корови чорно-рябої породи, віком від 3 до 10 років.

Методика роботи полягала у проведенні клінічних, зоотехнічних і біохімічних досліджень. В зоотехнічне дослідження входило визначення породності корів, їх продуктивності, живої маси.

Клінічне дослідження включало проведення акушерської диспансеризації корів. Акушерська диспансеризація здійснилась у період запуску і сухостою корів, а потім спостерігали за перебігом родів і післяродового періоду. Під час родів і в період пуерперія реєстрували всі відхилення від норми, а також проводилась акушерська допомога при патології їх.

При зборі анамнестичних даних з'ясовували: перебіг останньої вагітності, родів і післяродового періоду, час осіменіння й запліднення, захворювання (в тому числі гінекологічні), їх терапія й ефективність.

Визначали температуру тіла, пульс, дихання й кількість скорочень рубця. Стан органів травлення, дихання, кровообігу визначали методами, прийнятими в клінічній практиці.

Після огляду зовнішніх статевих органів, проводили вагінальне дослідження за допомогою вагінального дзеркала. У здорових самок слизова оболонка піхви блідо-рожевого кольору, блискуча, покрита тонким шаром опалесцюючого слизу. При дослідженні вагінальної частини шийки матки звертали увагу на складчастість слизової оболонки, її колір, форму, стан і прохідність каналу.

Ректальним дослідженням встановили розміщення шийки, тіла й рогів матки, величину, консистенцію, ригідність і її рухливість, стан яйцепроводів і яєчників.

Ректальне дослідження проводили зранку до годівлі, так, як переповнений рубець дає деякі ускладнення діагностики. При дослідженні яєчників звертали увагу на їх розміщення, форму, величину, консистенцію, рухливість, стан поверхні, наявність фолікулів і жовтих тіл.

Субінволюцію матки визначали за наявністю у перші 6-7 днів після родів рідких кров'янистих лохій або за відсутністю їх виділення в перші 6-7 днів після родів. При ректальному дослідженні встановлювали, що матка атонічна, знаходиться в черевній порожнині, дряблуватої консистенції, з слабо вираженими повздовжніми складками, відмічається флуктуація, через стінку матки пальпуються карункули.

Діагноз на гострий післяродовий ендометрит ставили в разі виявлення у виділеннях із геніталій гнійного ексудату сіро-бурого чи жовто-бурого кольору, який виділявся при лежанні та при масажі матки через пряму кишку. При ректальному дослідженні відзначали збільшення матки в об'ємі, стінки її дряблі, тістуваті, відмічається атонічність та, інколи, болючість матки.

Інволюцію статевих органів визначали за розміщенням рогів матки у тазовій порожнині та набуття ними розмірів, що були до вагітності. дотримання інструкцій по проведенню роботи на пункті.

Таблиця 3.3.1.

Контроль перебігу післяродового періоду

Днів після родів	Об'єкти і методи досліджень
1-3	Діагностика субінволюції ректальним дослідження матки і яєчників та візуальна оцінка секрету геніталій
7-11	Можливість пальпації обох яєчників ректальним методом Контроль наявності жовтого тіла в яєчниках
5-14	Діагностика метриту ректальним дослідженням рогів матки, оцінкою загального стану тварини, виділень із статевих органів

Для визначення впливу обраних нами, з метою профілактики, препаратів на перебіг післяродового періоду, статеву циклічність і заплідненість корів було сформовано три дослідні групи. (табл. 3.1.2).

Таблиця 3.1.2.

Схема дослідю

Групи тварин	Показання для застосування профілактичних засобів	Засоби профілактики
друга, п= 12	наявність несприятливого чи сумнівного прогнозу щодо перебігу післяродового періоду	Естрофан, 2 мл одноразово, внутрішньом'язово, одразу після отелення (базовий метод)
третя, п = 10	наявність несприятливого чи сумнівного прогнозу щодо перебігу післяродового періоду	Карпомакс, дві палички одноразово, внутрішньоматково одразу після отелення
четверта, п= 10	наявність несприятливого чи сумнівного прогнозу щодо перебігу післяродового періоду	Естрофан, 2 мл внутрішньом'язово, одноразово, кармомакс, дві палички, одноразово внутрішньоматково, одразу після отелення

Показанням до введення різних препаратів з метою профілактики, розвитку субінволюції і ендометриту було встановлення несприятливого чи сумнівного прогнозу щодо перебігу післяродового періоду.

Несприятливий прогноз перебігу післяродового періоду ставився при затриманні посліду, народженні мертвих телят і ускладненнях родів.

Для вивчення впливу на перебіг післяродового періоду, статеву циклічність та заплідненість корів було застосовано препарати:

Естрофан, синтетичний аналог простагландину ф 2 альфа.

Карпомакс- внутрішньоматкові палички, які містять родовет порошок (октаметеналін-октагідророданід-амонійсульфат) 5г., формоутворююча основа - до 14 г.

Коровам 1-ї дослідної групи (12 голів), вводили естрофан у дозі 2 мл одноразово, внутрішньом'язово, одразу після отелення (базовий метод).

Коровам 2-ї дослідної групи (10 голів), застосовували карпомакс, дві палички одноразово, внутрішньоматково, одразу після отелення.

Коровам 3-ї дослідної групи (10 голів), вводили естрофан у дозі 2 мл одноразово, внутрішньом'язово, та карпомакс, дві палички одноразово, внутрішньоматково, одразу після отелення.

Критерієм ефективності профілактики були показники строків прояву статевого циклу та запліднення дослідних корів.

Одночасно ознайомились з веденням тваринництва в господарстві, забезпеченістю кормами, порядком годівлі. Якість кормів визначали в лабораторії. Особливу увагу звертали на стан приміщень для утримання тварин, їх відповідність зоогігієнічним вимогам.

Визначали прояв статевої циклічності та заплідненості корів протягом 90 днів після родів.

Заплідненість визначали за формулою: $Z = a \times b : 100$

де Z - заплідненість, %; a - кількість тільних корів; b - кількість корів, яких осіменяли; 100 - константа переведення у відсотки.

Кров для дослідження відбирали з яремної вени, з восьмої до десятої години ранку, дотримуючись правил асептики та антисептики. Біохімічні дослідження показників крові проводили у день взяття крові в лабораторії кафедри акушерства СНАУ. Для біохімічних досліджень використовували сироватку крові. Вміст загального білка визначали рефрактометрично за методом Райса, білкові фракції та альбуміно–глобулінове співвідношення – електрофорез на папері.

Метою роботи було з'ясувати ефективність обраних методів профілактики післяродових ускладнень у корів в умовах ФГ «Колос» Краснопільського району Сумської області

Для досягнення мети були поставлені такі завдання: визначити показники і причини гінекологічної патології у корів; з'ясувати

розповсюдженість післяродової патології корів даного господарства. Вивчити характер біохімічних показників крові корів в перші дні післяродового періоду при фізіологічному його перебігу і післяродових ускладненнях; визначити ефективність обраних схем профілактики субінволюції матки, та гострого післяродового ендометриту. Провести розрахунок економічної ефективності обраних профілактичних методів.

3.2. ВИРОБНИЧО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГОСПОДАРСТВА

ФГ «Колос" Краснопільського району Сумської області розташоване на відстані 25 км від м. Краснопілля. Місцевість характеризується помірно-континентальним кліматом.

Ґрунти представлені в основному чорноземів, частково суглинками. В господарстві вирощують зернові культури (пшеницю, овес, ячмінь, кукурудзу), кормовий та цукровий буряк, а також висівають багаторічні трави на корми для худоби. В господарстві утримуються корови чорнорябої породи. Дійне стадо корів поповнюють високопродуктивними первітками. Корови утримуються в типових дворядних корівниках на прив'язі. Приміщення просторі, світлі, обладнанні припливно-витяжною вентиляцією. Корми роздаються кормороздавачем і вручну, напування здійснюється за допомогою автоматичних напувалок. Гній з приміщення видаляється механічно, скребковим транспортером і вивозиться трактором на гноєсховище. Родильні приміщення на фермах відсутні тому отели корів проходять безпосередньо в корівниках, на місцях прив'язі тварин. Новонароджених телят утримують в проходах корівників і в індивідуальних клітках на вулиці. З 20-ти денного віку телят переводять в телятник, який знаходиться на території ферми, і там їх утримують груповим методом по 6 - 8 голів в секції. З 36-8 місячного віку телят переводять на прив'язне утримання. Біля телятника є вигульний майданчик, де влітку утримують телят. Корови весь зимово-стійловий період знаходяться на прив'язі в приміщенні без надання їм моціону. Влітку корів виганяють на пасовище. Доїння корів здійснюється два рази на добу з допомогою двох (трьох) тактних доїльних апаратів з центральним молокопроводом.

Два рази на рік проводиться планова дезінфекція, дератизація приміщень, де утримуються тварини. Регулярно проводяться всі профілактичні щеплення, а також діагностичні дослідження, які передбачені планом протиепізоотичних заходів.

3.3. РЕЗУЛЬТАТИ ВЛАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

У післяродовому періоді відновлюється морфологічний і функціональний стан статевого апарату та інших органів до невагітного стану організму. Однак, роди й післяродовий період слід розглядати не лише як акт народження потомства, але й як процес підготовки репродуктивних органів самки до майбутньої вагітності, що й буде визначати результативність осіменінь. Нагляд за сухостійними коровами, а також акушерська диспансеризація перед родами, дозволило нам встановити, що у більшості корів роди протікають без ускладнень.

Наші спостереження й дані літератури свідчать про наявність визначеного зв'язку між перебігом родів і післяродового перебігу у корів із розвитком запальних процесів в матці і дисфункцією яєчників. Тому ми дослідили перебіг родів і післяродового періоду у корів протягом двох років.

Таблиця 3.3.1.

Частота і види патології родів у корів.

Види Патології	2011 рік		2012 рік		Всього	
	К-сть.	%	К-сть.	%	К-сть.	%
Фізіологічний перебіг	129	80,6	121	75,6	250	78,1
Патологічний перебіг	31	19,3	39	24,3	70	28,0
Неправильне положення плода	3	9,6	2	5,1	5	7,1
Неправильне членорозміщення	4	12,9	3	7,6	7	10,0
Слабкі перейми і потуги	10	32,3	14	35,8	24	34,2
Затримка посліду	14	45,1	20	51,2	34	48,5

Результати досліджень наведені в таблиці 3.3.1.

Із даних, приведених в таблиці 3.3.1, видно, що протягом 2011 - 2012 років в господарстві відсоток фізіологічних родів був приблизно однаковий.

Патологічний перебіг родів ми зустрічали у 19 % корів у 2011 році і дещо більше у 29 % корів у 2012 році. Фактично частота патології родів була однаковою за вказані два роки.

Аналізуючи показник різновиду патології родів, слід підкреслити високий процент двох видів патологій - це слабкі перейми і потуги, що склали в 2011 році 32,3%, а у 2012 році – 35,8%; й затримка посліду в 2011 році 45,1%, а у 2012 році – 51,2%. Остання патологія реєструвалася на фоні послаблення скорочувальної функції матки. Серед патологій щодо розміщення плода в матці, та переважали відхилення у членорозміщенні плода, зокрема неправильне розміщення його голови.

Наступним етапом наших досліджень, було визначення зв'язку перебігу післяродового періоду з частотою симптоматичної неплідності у корів, для чого проаналізували перебіг його у корів за два роки.

Таблиця 3.3.2.

Частота і види патології післяродового періоду у корів

Види патології	2011 рік		2012 рік		Всього	
	К-сть корів	%	К-сть корів	%	К-сть корів	%
Фізіологічний перебіг	131	82,0	128	80,0	259	80,9
Патологічний перебіг	28	17,5	32	25,0	60	23,1
Субінволюція матки	13	46,4	14	43,7	27	45,0
Випадіння матки	--	--	2	6,2	2	3,3
Післяродовий ендометрит	15	53,5	16	50,0	31	51,6

Приведені в таблиці 3.3.2. дані свідчать про те, що в 2011 і 2012 роках патології післяродового періоду у корів спостерігалася в межах 17-25%. Серед ускладнень пуерперального періоду слід назвати післяродові ендометрити і субінволюцію матки, тобто двох патологічних процесів, які пов'язані між собою, так як субінволюція матки призводить до післяродових

ендометритів. При цьому слід указати, що в корів з випадінням матки в подальшому розвивався ендометрит. Суттєвим фактором, який сприяв тривалості післяродових метритів у корів є недотримання правил асептики та антисептики в процесі рододопомоги, застосування малоефективних медикаментозних засобів та передчасне припинення лікування без достатніх на це клінічних обґрунтувань.

Клінічні ознаки післяродових захворювань появлялися не пізніше 4-5 – го дня після родів. Післяродові метрити протікали у формі катарального або гнійно – катарального запалення і супроводжувалися виділенням мутного ексудату або слизу з прожилками гною. Слизова оболонка піхви була гіперемійована, місцями мала крапчасті крововиливи і покрита ексудатом. Матка нерівномірно збільшена, набрякла, опущена в черевну порожнину. При пальпації вона в'яло скорочувалась, а інколи ригідність її зовсім не встановлювалась. В одному із яєчників переважно виявляли жовте тіло. Пульсація маткових артерій була більш відчутною на боці хворого рогу. При вагінальному та ректальному дослідженнях у корів проявлялася больова реакція. Апетит був знижений, температура тіла не значно зростала.

Наступним етапом наших досліджень, було визначення біохімічних показників крові здорових та з післяродовими ускладненнями корів в перші дні післяродового періоду (таблиця 3.3.3). Порівняльний аналіз біохімічних показників крові показав, що вони мають суттєву різницю. Показник загального білка відразу після родів у II дослідній групі знижується з 69,8 г/л до 63,9 г/л і утримується на цьому рівні. Це, на нашу думку, пов'язано з тим, що за 2-3 доби перед родами, під час родів та відразу після них відбувається інтенсивний синтез молозива, що значною мірою впливає на білковий обмін.

Порівнюючи аналогічний показник у корів із післяродовими ускладненнями необхідно відмітити, що він відразу після родів знижується і через 9 діб повертається до рівня, який був у здорових тварин. Рівень α_1 -глобулінів вищий у хворих на 63-73%, α_2 -глобулінів - у 2-3 рази, β -глобулінів на 32-46%, а вміст γ -глобулінів зменшений на 15-41%.

Таблиця 3.3.3

Біохімічні показники крові здорових і з післяродовими ускладненнями матки корів, n=5

· Час відбору крові	Група корів	Заг. білок	Альбуміни	Глобуліни:				А/Г
				α_1	α_2	β	γ	
г/л								
через добу після родів	I ПРУ	80,3±0,42	41,12±0,57	8,76±0,33	10,12±0,45	5,95±0,45	14,35±0,85	1,05±0,02
	II конт (здор)	63,9±0,75	32,45±0,35	2,36±0,16	3,7±0,19	3,26±0,17	22,14±0,69	1,03±0,02
через 3 доби після родів	I ПРУ	79,9±0,31	40,43±0,46	8,23±0,24	11,27±0,34	5,68±0,31	14,29±0,86	1,03±0,02
	II конт (здор)	62,2±0,55	33,03±0,42	2,37±0,17	3,54±0,25	3,17±0,21	20,09±0,45	1,13±0,02
через 9 діб після родів	I ПРУ	80,9±0,85	40,66±0,41	10,21±0,6	11,39±0,42	6±0,25	12,64±0,96	1,01±0,03
	II конт (здор)	67,2±0,99	33,84±0,42	2,91±0,27	4,82±0,33	3,97±0,26	21,66±0,71	1,02±0,02
через 14 діб після родів	I ПРУ	79,8±2,02	36,99±1,73	9,86±0,9	10,31±0,72	10,65±1,5	11,98±1,09	0,89±0,07
	II конт (здор)	67,2±0,99	32,1±0,93	3,6±0,44	5,26±0,54	5,65±0,8	20,63±2,04	0,94±0,06

Показанням до введення різних препаратів з метою профілактики, розвитку субінволюції й ендометриту було встановлення несприятливого чи сумнівного прогнозу щодо перебігу післяродового періоду.

Несприятливий прогноз перебігу післяродового періоду ставився при затриманні посліду, народженні мертвих телят і ускладненнях родів.

Для профілактики післяродових ускладнень у корів було застосовано наступні схеми:

Коровам 1-ї дослідної групи (12 голів), вводили естрофан у дозі 2 мл одноразово, внутрішньом'язово, одразу після отелення(базовий метод).

Коровам 2-ї дослідної групи (10 голів), застосовували карпомакс, дві палички одноразово, внутрішньоматково, одразу після отелення.

Коровам 3-ї дослідної групи (10 голів), вводили естрофан у дозі 2 мл одноразово, внутрішньом'язово, та карпомакс, дві палички одноразово, внутрішньоматково, одразу після отелення.

Критерієм ефективності профілактики були показники строків прояву статевого циклу та запліднення дослідних корів.

Дані профілактичної ефективності застосованих методів наведені в таблиці 3.4.4.

Аналізуючи дані таблиці, можна зробити висновок, що найкращий профілактичний ефект було отримано нами при застосуванні препаратів: естрофан у дозі 2 мл одноразово, внутрішньом'язово, та карпомакс, дві палички одноразово, внутрішньоматково, одразу після отелення, де захворівших тварин не реєстрували.

Набагато гірший результат було отримано нами при застосуванні лише естрофану у дозі 2 мл одноразово, внутрішньом'язово, одразу після отелення (базовий метод). При базовому методі профілактики, післяродову патологію реєстрували у 3 корів, що склало 30 % від загальної кількості контрольної групи. В 1-й та 2-й дослідних групах у тварин післяродової патології не виникло.

**Показники профілактичної ефективності застосованих методів
післяродової патології корів дослідного господарства.**

Таблиця 3.4.4.

Показники	1-а дослідна група	2-а дослідна група	3 дослідна група
Методика профілактики	естрофан 2 мл одноразово, внутрішньом'язово, одразу після отелення.(базовий метод)	карпомакс, дві палички одноразово, внутрішньоматк. одразу після отелення.	естрофан 2 мл одноразово, в/м, та карпомакс, дві палички одноразово, внутрішньоматково, одразу після отелення
К-ть тварин в групі	12	10	10
Захворіло тварин	3	-	-
Одужало тварин	3	-	-

Наступним етапом наших досліджень було вивчення впливу різних схем профілактики післяродової патології на подальший прояв статевої циклічності та заплідненість корів протягом 90 днів після родів.

Результати досліду щодо прояву статевої циклічності у корів подані у табл.3.3.5.

З даних цієї таблиці видно, що до 30 днів після отелення статеву охоту проявили тварини першої - третьої груп. Найкращі результати були одержані в групі тварин, де застосовували комбінацію препаратів (третья група) - за цей період статеву циклічність проявили 33,3 % корів.

З 31-го по 45-й дні після родів статева циклічність краще проявилася в корів, яким застосовували кармомакс (друга) та комбінацію препаратів (третья) - в 40,0 % і 33,3 %, відповідно.

Протягом 46-60-го днів після отелення статеву охоту проявили чотири і дві (33,3 % і 20,0 % відповідно) корів першої і третьої груп, в другій групі цей показник був нижчим і склав 10,0 % відповідно.

**Прояв першої стадії збудження статевого циклу протягом 90 днів
після отелення**

Групи корів	К-ть твар у гр	Проявили першу стадію збудження статевого циклу після отелення, днів											
		До 30		31-45		46-60		61-75		76-90		Всього за 90 днів	
		к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%
Перша	12	1	8,3	4	33,3	4	35,3	1	8,3	-	-	10	83,3
Друга	10	1	10,0	4	40,0	1	10,0	1	10,0	-	-	8	80,0
Третя	10	3	33,3	3	33,3	2	20,0	1	10,0	-	—	9	90,0

Терміни прояву статевої циклічності впливали на показники інтенсивності відтворної функції, результати досліджень наведені в табл. 3.3.6.

Таблиця 3.3.6.

Показники інтенсивності відтворної функції корів за 90 днів після родів

Групи корів	Кількість тварин у групі	Інтервал від отелення до запліднення, днів	Індекс осіменіння	Розміри неплідності, днів
Перша	12	60,2	1,6	42,1
Друга	10	67,4	1,5	46,4
Третя	10	53,2	1,3	33,2

З даних таблиці видно, що найменшим інтервалом від отелення до запліднення був в третій дослідній групі (53,2 днів) й розміри неплідності склали 33,2 доби. Отже, застосування препаратів третьої дослідної групи позитивно впливало на перебіг післяродового періоду та показники відтворної функції.

Застосування естрофану сприяло лізису жовтого тіла, скороченню зв'язок і м'язів матки, розвитку фолікулів. Введення кармомаксу позитивно впливало на скорочення маткових зв'язок і матки, завдяки високій антибактеріальній активності.

Одночасне застосування естрофану і кармомаксу проявляло найкращий ефект щодо скорочення маткових зв'язок і матки, лізису жовтих тіл, розвитку фолікулів, сприяло відновленню статевої циклічності за 90 днів після родів у 90,0 % корів, підвищувало заплідненість та зменшувало розміри неплідності.

3.4. ОБГОВОРЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ВЛАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

В розвитку неплідності після родів приймає участь багато факторів, серед яких - персистенція жовтого тіла, гальмування розвитку фолікулів і підвищення прогестероно-естрадіолового співвідношення, що вело до зниження скоротливої функції матки, збільшення частоти розвитку субінволюції та ендометриту, анафродизії та зниження заплідненості. Тому лише вплив комплексної дії препаратів мав найбільший профілактичний ефект.

Порівняльний аналіз біохімічних показників крові показав, що вони мають суттєву високу різницю. Показник загального білка відразу після родів у II дослідній групі знижується з 69,8 г/л до 63,9 г/л і утримується на цьому рівні. Це, на нашу думку, пов'язано з тим, що за 2-3 доби перед родами, під час родів та відразу після них відбувається інтенсивний синтез молозива, що значною мірою впливає на білковий обмін.

Порівнюючи аналогічний показник у корів із післяродовими ускладненнями необхідно відмітити, що він відразу після родів знижується і через 9 діб повертається до рівня, який був у здорових тварин. Рівень α_1 -глобулінів вищий у хворих на 63-73%, α_2 -глобулінів - у 2-3 рази ($P < 0,001$), β -глобулінів на 32-46%, а вміст γ -глобулінів зменшений на 15-41%.

Найкращий профілактичний ефект було отримано нами при застосуванні препаратів: естрофан у дозі 2 мл одноразово, внутрішньом'язово, та карпомакс, дві палички одноразово, внутрішньоматково, одразу після отелення, де захворілих тварин не реєстрували.

Набагато гірший результат було отримано нами при застосуванні лише естрофану у дозі 2 мл одноразово, внутрішньом'язово, одразу після отелення (базовий метод). При базовому методі профілактики, післяродову патологію реєстрували у 3 корів, що склало 30 % від загальної кількості контрольної групи. В 1-й та 2-й дослідних групах у тварин післяродової патології не виникло.

Внутрішньом'язове введення коровам естрофану в дозі 2 мл одноразово протягом 6-12 годин після народження телят сприяло лізису жовтого тіла, скороченню зв'язок і м'язів матки, розвитку фолікулів.

Введення на 2-3 день після родів кармомаксу позитивно впливало на скорочення маткових зв'язок і матки, завдяки високій антибактеріальній активності, що забезпечувало зменшення випадків післяродової патології.

Одночасне застосування естрофану і кармомаксу проявляло найкращий ефект щодо скорочення маткових зв'язок і матки, лізису жовтих тіл, розвитку везикулярних фолікулів, що сприяло зменшенню кількості випадків післяродової патології.

3.5. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОФІЛАКТИКИ ПІСЛЯРОДОВИХ УСКЛАДНЕНЬ У КОРІВ

Економічна ефективність - головний критерій оцінки перспективності різних ветеринарних заходів, у тому числі й при лікуванні корів з післяродовими ускладненнями. Економічні збитки, які наносяться безпліддям корів складаються з наступних факторів:

- недоотримання молока;
- недоотримання телят (приплоду);

1. Економічний збиток від недоотримання молока визначається за формулою:

$$З_1 = М * (Вз - Вхв) * Т * Ц, \text{ де}$$

М – кількість захворілих тварин, гол.;

Вз, Вхв - середньодобовий надій молока здорових і хворих корів, кг;

Т – середня тривалість хвороби, днів;

Ц – закупівельна ціна за кг молока 1 гатунку базисної жирності, грн.

$$1) 31 = 5 * (15 - 10) * 9 * 2,90 = 652,5 \text{ грн.}$$

$$2) 31 = 5 * (15 - 10) * 7 * 2,90 = 507,5 \text{ грн.}$$

$$3) 31 = 5 * (15 - 10) * 8 * 2,90 = 580 \text{ грн.}$$

2. Економічний збиток від недоотримання приплоду внаслідок перехворювання маток визначається за формулою:

$$З_2 = М * (Тхв - Тз) / (Тв + Тз) * Кн * Вп, \text{ де}$$

М – число хворих тварин;

Тхв, Тз – середня тривалість періоду від отелення до запліднення перехворілих і здорових корів, днів;

Кн – коефіцієнт народжуваності (дорівнює 1);

Тв – середня тривалість вагітності у корів, днів;

Вт – вартість голови приплоду (теляти), грн.

Вартість теляти при народженні визначається за формулою:

$$Вт = 3,61 * Ц, \text{ де}$$

3,61 - кількість молока, яку можна одержати за рахунок кормів, що витрачається на утворення приплоду однієї корови молочних порід, ц;

Ц - ціна одиниці продукції, грн.

$$V_T = 3,61 * 290 = 1046.9 \text{ грн.}$$

$$1) 32 = 5 * (63 - 30) / (285 + 30) * 1 * 1046.9 = 548,38 \text{ грн.}$$

$$2) 32 = 5 * (40 - 30) / (285 + 30) * 1 * 1046.9 = 166,17 \text{ грн.}$$

$$3) 32 = 5 * (50 - 30) / (285 + 30) * 1 * 1046.9 = 332,35 \text{ грн.}$$

3. Загальна сума економічного збитку, визначається як сума всіх видів збитку:

$$Z = Z_1 + Z_2$$

$$1) Z = 405 + 548.38 = 953.38 \text{ грн.}$$

$$2) Z = 315 + 166.17 = 481.17 \text{ грн.}$$

$$3) Z = 360 + 332.35 = 692.35 \text{ грн.}$$

4. Витрати на лікування по групам

$$1) \text{ естрофан 1 фл. - 1,55 грн.}$$

$$1,55 * 10 = 15,50 \text{ (на 1 гол.)},$$

$$15,5 * 5 \text{ гол.} = 77,5 \text{ грн.}$$

Всього: 77,5 грн.

$$2) \text{ карпомакс 1 уп. - 7,8 грн.}$$

$$5 \text{ гол} * 7,80 = 34,0 \text{ грн}$$

$$\text{шприци: } 5 * 7,75 = 38,75 \text{ грн}$$

Всього: $34,0 + 38,75 = \underline{72,75 \text{ грн.}}$

$$\text{В тому числі на 1 гол: } 6,8 + 7,75 = 14,55 \text{ грн}$$

$$3) \text{ естрофан 1 фл. - 10,5 грн.}$$

$$5 \text{ гол} * 10,5 = 52,5$$

$$\text{капромакс: } 5 * 7,75 = 38,75 \text{ грн}$$

Всього : $52,5 + 38,75 = \underline{91,25 \text{ грн.}}$

$$\text{В тому числі на 1 гол: } 10,50 + 7,75 = 18,25 \text{ грн.}$$

5. Економічний ефект в порівнянні з контрольною групою (базовий метод)

$$E_2 = (Z_1 + B_1) - (Z_2 + B_2),$$

$$E_3 = (Z_1 + B_1) - (Z_3 + B_3), \text{ де}$$

Z_1, Z_2, Z_3 – загальна сума економічного збитку 1, 2, 3-ї груп

B_1, B_2, B_3 – витрати на ветеринарні заходи 1, 2, 3-ї груп

$$E_2 = (953,38 + 77,5) - (481,17 + 72,75) = 476,96 \text{ грн,}$$

$$E_3 = (953,38 + 77,5) - (692,35 + 91,25) = 247,2 \text{ грн,}$$

Таблиця 3.5.1.

Економічна ефективність застосування різних методів терапії при післяродових ускладненнях

Показники	Один. виміру	групи тварин		
		I дослідна (базовий метод)	II дослідна	III дослідна
Кількість корів в групі	гол.	5	5	5
Збитки від недоотрим. молока	грн.	405	315	360
Збитки від недоотрим. приплоду	грн.	548.38	166.17	332.35
Всього	грн.	953.38	481.17	692.35
Всього на 1 гол.	грн.	190.68	96.23	138.47
Витрати на лікування	грн.	77.5	72.75	91.25
Економічний ефект в порівнянні з базовою	грн..	---	476.96	247.2

З даних таблиці 3.5.1. видно, що найбільш економічно ефективним методом терапії післяродових ускладнень у корів господарства (в порівнянні з іншими застосованими методами), був метод із застосуванням естрофану та

капромаксу. Збитки від недоотримання молока склали 315 грн., збитки від недоотримання приплоду 166,17 грн., а витрати на лікування – 72,75 грн.

Витрати на лікування тварин базової групи склали 77,5 грн, 2-ої групи 72,75 грн, а 3-ої групи – 91,25 грн. Витрати на лікування однієї тварини базової групи складає 15,5 грн., 2-ї групи – 14,5 грн., 3-ї групи -18,25 грн.

Таким чином ми бачимо, що найменші збитки отримали при профілактиці тварин 3-ї групи.

4. ОХОРОНА ПРАЦІ

Покращення умов праці являється одним з основних питань піднесення народного благополуччя. Охорона життя і здоров'я працівників гарантоване Конституцією України, Законами України про охорону праці, та розробленими постановами, нормами і інструкціями по техніці безпеки і охорони праці [61].

Охорона праці – це система заходів, яка забезпечує безпечні умови для життя і здоров'я працівників. Для покращення умов праці працівникам тваринництва надаються вихідні дні, восьмигодинний робочий день і відпустка, запроваджується механізація всіх трудомістких процесів, покращується мікроклімат виробничих приміщень[62].

Виконання правил техніки безпеки особистого життя і зоогієни дозволить максимально зменшити травматизм, професійні захворювання і покращити ветеринарно-санітарні умови на фермах.

В ФГ «Колос" Краснопільського району Сумської області за техніку безпеки під час роботи по догляду і утриманню тварин несуть відповідальність головні спеціалісти та керівники виробничих підрозділів.

Проведення всієї практичної діяльності по техніці безпеки в тваринництві покладається на головного зоотехніка і головного ветеринарного лікаря, на фермах – на завідуючих фермами зоотехніків і ветеринарних працівників.

На головних спеціалістів покладається забезпечення тваринників спецодягом, взуттям, милом і захисними пристроями, організація нормальної роботи санітарно-побутових приміщень[63,66].

Для проведення інструктажів і курсів в ФГ «Колос" Краснопільського району Сумської області обладнаний кабінет по охороні праці.

Головні спеціалісти під час приймання на роботу проводять ввідний інструктаж, під час якого працівник ознайомлюється з технікою безпеки при ходінні на території ферми, організацією і утриманням робочого місця, обслуговуванням машин, а також загальними правилами електробезпеки.

Інструктаж на робочому місці з новими працівниками, а також переведеними з однієї роботи на другу проводять завідуючі фермами, після чого заповнюється журнал по техніці безпеки[64, 67].

Таблиця 4.2.

Показники стану охорони праці в ФГ «Колос" Краснопільського району Сумської області за 2011-2013 роки

Назва показників	Од. виміру	2011	2012	2013
Середня облікова кількість працюючих	чол.	400	387	390
Кількість нещасних випадків	вип.	4	3	2
в т.ч. з летальним наслідком	вип.	-	-	-
Кількість днів непрацездатності	днів	64	39	27
Матеріальні наслідки від нещасних випадків	грн.	468	269	259
Показник частоти травматизму		10,0	7,8	5,1
Показник важкості травматизму		16	13	13,5
Показник витрати робочого часу		160	00,8	69,2
Асигновано коштів на охорону праці	грн.	3000	2000	1000
Використано коштів	грн.	3000	2000	1000

Для створення необхідних санітарно-гігієнічних умов покращення праці тваринників запроваджено механізоване доїння корів, підвезення кормів, прибирання гною, напування тварин, механічна стрижка овець, забезпечення спеціальним і санітарним одягом. На кожній фермі є приміщення для обслуговуючого персоналу, яке обладнане шафами, в яких зберігається одяг, умивальниками, до яких підведена тепла і холодна вода. Для забезпечення належного санітарного стану ферми в залежності від місцевих умов необхідно провести благоустрій території ферми.

Виробничі приміщення повинні відповідати нормативам освітлення, водозабезпечення і вентиляції[64, 65,69].

Техніка безпеки при догляді за тваринами

Кожен працівник, який досяг 16 років допускається до роботи за тваринами (крім бугаїв-плідників). До роботи по догляду бугаями-плідниками допускаються особи не молодше 18 років.

Працівники по догляду за тваринами повинні дотримуватися встановлених правил по техніці безпеки, знати основні правила по догляду і утриманню ВРХ, а також вміти надати першу допомогу при нещасних випадках.

Перш ніж розпочати роботу необхідно ознайомитися з приміщеннями в яких утримується ВРХ, способом підвезення кормів і інше.

Над стійлом тварин, які мають злий і неспокійний характер вивішують табличку, яка попереджає про необхідність прийняття мір обережності при підході до цих тварин.

Ні одна з робіт на фермі не вимагає таких мір безпеки, як догляд за бугаями-плідниками. Вести з бугаями себе необхідно спокійно, впевнено але не грубо. Необхідно не допускати сильних і різких окриків. Ніякому випадку бугаїв не бити і не дражнити.

Прив'язь для бугаїв повинна бути міцна. Кожному бугаю-пліднику встановлюється в носову перегородку кільце.

Забороняється прив'язувати бугаїв-плідників за кільце в носовому дзеркалі. Користуватися кільцем дозволяється тільки при виведенні бугая на прогулянку або парування.

Особи, які обслуговують бугаїв-плідників, повинні пройти навчання правил техніки безпеки[66,67,68].

Техніка безпеки при перевезенні тварин

Вантажити тварин на транспортні засоби дозволяється тільки в день або при хорошому освітленні в ночі із спеціальних площадок або трапів з перилами. Вантажити і розвантажувати тварин необхідно людям, які їх доглядали. При перевезенні тварин на автомобілях борти повинні бути нарощені до 100-110 см. Забороняється перевозити людей в кузові автомобіля разом з тваринами. Забороняється допускати до транспортування тварин осіб, які не досягли 18 років.

Техніка безпеки при обслуговуванні машин і обладнання на тваринних фермах

Таблиця 4.1.

Структурнологічна схема безпеки при профілактиці післяродових захворювань корів в умовах ФГ «Колос» Краснопільського району Сумської області

Основні виконувані дії	Виробничі небезпеки			Можливі варіанти виходу	Заходи безпеки
	Небезпечні обставини	Небезпечні дії	Небезпечні ситуації		
Проведення огляду тварин	Відсутність засобів фіксації	Знаходження в небезпечній зоні	Травмування тварин. ветлікаря	Травми	Забезпеченість засобами фіксації
	Слизька підлога	Проведення фіксації тварини	Падіння, переломи	Травми	Приведення до санітарн. норми підлоги в прим.
Фіксація тварин	Порушення правил фіксації	Знаходження в небезпечній зоні	Травмування твариною працівника	Травми, смерть	Розробити інструкцію фіксації тварини. Провести інструктажі.
Роздача корму	Порушення правил роздачі корму	Знаходження поблизу механізмів для роздачі кормів	Попадання спецод. в механізм кормороздатника.	Забої. Рани, переломи, травми	Розробити інструкцію фіксації тварини. Провести інструктажі
Видалення гною	Несправність механізмів гноєвидалення відсутність переходу через транспортер	Не перевірене заземлення, пересування по тваринн. приміщенню	Враження електричним струмом, попадання кінцівок до навозного транспорт.	Опіки, електротравми, смертельний наслідок	Щоквартальна перевірка електрокабелів на заземленість, встановити містки
Проведення ін'єкцій	Порушення правил фіксації. зберігання колок в кишнях	Травмування тваринника	Можливість травмування використаними голками	Травмування тваринника	Розробити інструкцію фіксації тварини. Провести інструктажі.
Ректальне дослідження тварин	Порушення правил фіксації,	Різкі рухи тварини	Вивихи та травми рук лікаря	Переломи вивихи	Правильна фіксація

1	2	3	4		
	проведення дослідження без рукавичок. ректальне дослідження без ЗІЗ	Рани на руках лікаря	Вплив мікроорг. на організм лікаря	Зараження та хвороба лікаря	Забезпеченість працівників засобами особистої безпеки
Профілак. обробки тварин	1.Порушення правил фіксації 2.Проведення масажу без ЗІЗ	Знаходження в небезпечній зоні. проведення масажу	Травмуван. вет-лікаря Вплив мікроорг. на організм лікаря	Травми, смерть. захворюваність	Обережність лікаря Забезпеченість працівників засобами особистої безпеки

Працювати на машинах і механізмах можна тільки особам, які ознайомлені з будовою, правилами експлуатації і пройшли інструктаж по техніці безпеки на робочому місці.

До роботи на машинах і обладнанні допускаються особи не молодші 16 років.

Починати роботу на машині або механізмах дозволяється тільки після перевірки технічного стану з випробуванням на холостому і робочому режимах. При монтажі машин і обладнання слід застосовувати необхідні заходи, які забезпечують зниження виробничого шуму.

Слід звертати увагу на те, щоб в машину не потрапляли сторонні предмети. Всі силові передачі повинні бути надійно огорожені.

Забороняється пропихати руками або предметами корми в кормоприготувальні машини.

При обслуговуванні машин і обладнання одночасно декількома працівниками необхідно призначити старшого. Забороняється користуватися переобладнаними або виготовленими своїми силами машинами, які не відповідають вимогам техніки безпеки.

Всі корпуси електродвигунів, пускових приладів, машин і обладнання повинні бути надійно заземлені.

При обслуговуванні машин і обладнання необхідно користуватися дійсними правилами техніки безпеки по монтажу, експлуатації і догляду, які передбачені в інструкціях по кожній машині і обладнанню.

Особи, які обслуговують машини або механізми не повинні знаходитися в площині кругових маховиків або дисків, а також на лінії викидання продуктів переробки. Категорично забороняється проводити технічний огляд або ремонт машин чи обладнання в робочому стані. Для цього необхідно повністю зупинити машину і тоді приступати до роботи.

При обслуговуванні машин і установок для теплової обробки суворо дотримуватися техніки безпеки. До роботи на котлах допускаються особи не молодші 18 років, які пройшли медичний огляд, навчені за відповідною програмою і мають посвідчення кваліфікаційної комісії підприємства, яке проводило навчання. Повторна перевірка знань проводиться не рідше одного разу в рік.

Перед запуском агрегату необхідно перевірити стан паропроводів, кранів і запобіжних клапанів. Рівень води в парових котлах не повинен перевищувати 2/3 його висоти. Тиск пари в котлі в робочому стані не повинен перевищувати 0,25-0,4 атмосфери[43,44].

Висновки та пропозиції:

1. покращити умови праці працівникам ферми, створити відповідні санітарно-гігієнічні умови, підвищити культуру виробництва за рахунок впровадження прогресивної технології і нової техніки.
2. на всіх виробничих підрозділах і робочих місцях необхідно вивісити плакати по техніці безпеки, зв'язані з видом робіт.
3. періодично проводити заняття з працівниками ферми по техніці безпеки і пожежній охороні, користуватися предметами захисту і першої допомоги при нещасних випадках.
4. забезпечити кожну ферму плакатами, необхідно літературою, нормативами і інструкціями по техніці безпеки.
5. періодично проводити медичний огляд всіх працівників тваринництва.
6. організувати двозмінну роботу на фермах, своєчасно надавати відпустки тваринникам, виділяти путівки в будинки відпочинку та санаторії.

5. ЕКОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА ВЕТЕРИНАРНО-САНІТАРНИХ ЗАХОДІВ

Сільськогосподарське виробництво, як ніяке інше, знаходиться в тісному зв'язку з умовами зовнішнього середовища, наявністю і можливістю експлуатації природних ресурсів – землі, прісної води, лісів, рослинного і тваринного світу. Питання господарського використання природних ресурсів нашої країни стало міжнародною справою. Для успішного вирішення якої необхідно знати кожному, як віддзеркалюється виробнича діяльність на зовнішньому середовищі. Щоб оберігати природу в усій її красі і величі для нинішнього і прийдешніх поколінь необхідно, передусім, економно використовувати дари природи, не завдаючи їй шкоди.

В останні роки раціональне використання природних ресурсів стало предметом особливої уваги на Україні. В зв'язку з цим на Україні прийнятий ряд законів, що регулюють відносини між суспільством і навколишнім середовищем. Вони також визначають ступінь заподіяного збитку і застосовувані при цьому санкції і покарання при порушенні даних законів.

Основні законодавчі акти, що регулюють ці процеси, представлені на Україні наступними документами:

- Закон України "Про ветеринарну медицину" (офіційне видання), Київ, 1997 р.
- Закон України "Про охорону навколишнього середовища". Затверджений Постановою Верховної Ради України від 18.12.95.
- Закон України "Про охорону атмосферного повітря", Київ, 1992 р.
- Закон України "Про тваринний світ". Затверджений Постановою Верховної Ради України.
- Земельний Кодекс України. Затверджений Постановою Верховної Ради України від 18.12.90.
- Водний Кодекс України. Затверджений Постановою Верховної Ради України від 6.07.95

Господарство ФГ «Колос» Краснопільського району Сумської області споруджене відповідно до норм і правил, що вимагаються при будівництві подібних об'єктів, розташоване в 25 км від м. Ніжин, а територія ферми винесена за межі населеного пункту на 500 м. До ферми побудована дорога з твердим покриттям. Територія ферми огорожена, є дезбар'єр, санпропускник. На території господарства посаджена велика кількість дерев і квітів. Деревина виконують ізолюючу і фільтруючу функції.

Нахил підлоги стійл і станків для корів становить 1 см, це забезпечує стікання рідини в лотки.

У будівлях природна вентиляція з припливно - витяжними вентиляційними установками. Кожна вентиляційна установка має труби для припливу свіжого повітря, а також витяжні – для видалення повітря, насиченого водяною парою й шкідливими газами. Але, на жаль, вентиляційна система в поганому стані.

Прибирання гною в усіх тваринницьких приміщеннях здійснюється за допомогою скребкового навозотранспортеру. Після очищення ферм гній вивозиться в гноєсховище, де і зберігається до необхідності його використання. Гноєсховище в господарстві знаходиться на відстані 700 м від виробничих приміщень, що відповідає санітарно-гігієнічним нормам. Гній знезаражується біотермічним методом, тобто гній складають в бурти 5 м шириною та 2 м висотою і витримують в такому стані якийсь час. Гноєсховище не огорожене, під'їзні дороги ґрунтові, що утруднює завезення гноївки, її вивезення на поля та формування бурт.

Ділянка землі під тваринницькими приміщеннями суха, рівна, добре освітлюється сонцем, захищена від холодних вітрів, вільна від збудників ґрунтових інфекційних захворювань. Тваринницькі будівлі розміщені нижче від водозабірних споруд і вище від ізоляторів, гноєсховищ, місць стікання стічних вод.

В зимовий період корів утримують на прив'язі. Годують та напувають ВРХ в стійлах. Роздача кормів виконується вручну. Дойння корів проходить на

місці утримання. Телят до 1 року утримують групами на глибокій підстилці в секціях, в яких знаходяться годівниці і поїлки. Новонароджених телят випоюють у клітках. В тваринницькому приміщенні господарства обладнані родильні відділення для отелення корів і нетелів. Жива маса телят у 6-місячному віці 180-240 кг. Корівники обладнані машинним доїнням. В господарстві дотримуються санітарно-гігієнічні умови утримання тварин та регулярно проводиться планова дезінфекція та побілка тваринницьких приміщень.

Стічні води знезаражуються хімічним методом. Для цього використовують свіже гашене вапно з активністю хлору не нижче 2,5% з розрахунку 3 кг на 1 м³.

Трупи загиблих тварин вчасно вивозять з приміщень на скотомогильник, де й проводять розтин на спеціально зацементованій площадці (крім випадків, коли розтин забороняється Ветеринарним Законодавством). Доставку трупів на місце розтину виконує вантажний автомобіль по наряду, який не облаштований для таких цілей. Після відправки трупа даний автомобіль очищують і знезаражують хлорним вапном або 2,5%-м розчином формаліну. Скотомогильник обкопаний ровом, але не огорожений забором, тому до нього мають доступ хижі звірі.

Найбільш часто в господарстві для дезінфекції використовується хлорне вапно. Хлорне вапно зберігаються в приміщенні, яке замикається, на підлозі. Під дезінфектант підкладено клейонку. Але в періоди дощів в дане приміщення потрапляє незначна кількість води, спостерігається сирість стін та підлоги. Використовують цей дезінфектант для побілки стін, підлоги та годівниць у виробничих приміщеннях. Також в господарстві для дезінфекції тваринницьких приміщень використовують лужний розчин формаліну, що містить 5% формальдегіду і 1% їдкого натру; 5%-й розчин хлораміну, 2,5%-й розчин формаліну. Профілактична дезінфекція тваринницьких приміщень проводиться на початку та в кінці пасовищного періоду, коли тварини на пасовищі і

приміщення порожні. Тварин впускають в приміщення після його провітрювання.

Біологічні препарати зберігають в спеціально відведеній для цього кімнаті в режимах, що відповідають вимогам інструкцій з використання і зберігання біопрепаратів. Залишки біопрепаратів (вакцин, сироваток), що залишились після виконання ветеринарних заходів в господарстві, знезаражують методом кип'ятіння протягом 30 хв, про що складається відповідний акт і, потім, відправляють їх в біотермічну яму.

Вода у виробничі приміщення господарства подається централізовано, через споруджену для цієї цілі башту. Вода для напування тварин подається через водопровід на автопоїлки. Для інших технологічних процесів (обприскування полів, дезінфекції приміщень та території ферми) воду набирають у цистерни безпосередньо біля башти.

Якщо говорити про відношення в господарстві до атмосферних ресурсів, то слід сказати, що в тваринницьких приміщеннях робота вентиляції не повністю відповідає вимогам. Тому в атмосфері тваринницьких приміщень накопичуються такі шкідливі гази як аміак, вуглекислий газ, при роботі механізмів чадний газ, а при розкладанні біосубстратів – сірководень. Слід також сказати, що в вентиляційних системах відсутні будь-які фільтри і вище зазначені шкідливі гази викидаються в атмосферу, забруднюючи її.

ВИСНОВКИ :

Підводячи підсумок вищенаведеним фактам слід зробити такі висновки:

1. В поганому стані знаходиться гноєсховище.
2. Не повністю виконуються вимоги щодо біотермічного знезараження гною.
3. Не в повній мірі видержані правила щодо утримання скотомогильника (не огорожений). Неправильно проводиться доставка трупів до нього.
4. Зберігання хлорного вапна проводиться з порушенням екологічних норм.
5. Порушуються правила використання води для обприскування полів та

дезінфекції приміщень і території ферми. Недопустимо набирати воду для таких цілей безпосередньо біля башти, оскільки залишки пестицидів та дезінфектантів можуть потрапити в ґрунт та воду території тваринницької ферми.

6. Мікроклімат тваринницьких приміщень не відповідає нормам. Не в повній мірі знезаражуються викиди в атмосферу шкідливих газів від виробничих приміщень.

ПРОПОЗИЦІЇ :

- Обгородити гноєсховище господарства, звернути увагу на налаштування під'їзних доріг до гноєсховища.

- Гній із гноєсховища вивозити та використовувати як добриво для полів можна лише через півроку, оскільки гній, що використовується раніше може містити в собі збудників небезпечних хвороб тварин та людини, шкідливі речовини, які при цьому розповсюджуються на значні території.

- Скотомогильник необхідно обгородити парканом, висотою 2 м. Організувати замикання огороженої території. Перед вїздом на дану територію необхідно повісити табличку з інформацією про даний об'єкт. Для вивозу трупів тварин до скотомогильника використовувати лише одну машину, а якщо це неможливо, то після кожного такого випадку машину слід дезінфікувати. Перед вивозом трупів тварин, необхідно забезпечити герметичність кузова машини, щоб витоки трупу не забруднювали ґрунти (дорогу) та інші об'єкти навколишнього середовища по шляху слідування.

- Необхідно поліпшити умови зберігання дезінфектантів, зокрема хлорного вапна. Потрібно спорудити чи пристосувати приміщення для цієї цілі, яке повинно бути: сухим, темним, замикатись на замок, що дасть можливість контролювати використання дезінфектанту та обмежити його вплив на навколишнє середовище.

- Для набирання води на використання її в цілях оброблення полів пестицидами (гербіцидами, інсектицидами та ін.), а також – дезінфекції,

необхідно провести водопровід на спеціально обладнану для цього площадку, де можна було б провести знезараження даних шкідливих речовин.

- Поліпшити мікроклімат в тваринницьких приміщеннях, зокрема налагодити роботу вентиляції. Для цього необхідно в усіх тваринницьких приміщеннях збільшити кількість притяжних вентиляційних колодязів. А для зниження викидів шкідливих газів з приміщень в атмосферу – вмонтувати у витяжних вентиляційних ходах найпростіші фільтри.

6 ВИСНОВКИ

1. Відсоток патологій післяродового періоду у корів дослідного господарства сягав в межах 17 - 25%. Серед ускладнень пуерперального періоду домінували післяродові ендометрити і субінволюція матки.

2. Рівень α_1 -глобулінів був вищий у хворих на 63-73% порівняно із здоровими тваринами, α_2 -глобулінів - у 2-3 рази переважав показники здорових тварин, β -глобулінів на 32-46%, а вміст γ -глобулінів менший на 15-41%.

3. Найкращий профілактичний ефект було отримано нами при застосуванні препаратів: естрофан у дозі 2 мл одноразово, внутрішньом'язово, та карпомакс, дві палички одноразово, внутрішньоматково, одразу після отелення, де захворівших тварин не реєстрували.

4. Найменшим інтервал від отелення до запліднення був в третій дослідній групі й дорівнював 53,2 дня. Отже, застосування естрофану поєднано з карпомаксом позитивно впливає на перебіг післяродового періоду та показники відтворної функції.

ПРОПОЗИЦІЇ

1. Для профілактики післяродових ускладнень, пропонуємо застосовувати в господарстві комплексну схему: естрофан у дозі 2 мл одноразово, внутрішньом'язово, та карпомакс, дві палички одноразово, внутрішньоматково, одразу після отелення .

2. В господарствах із виробництва молока систематично (не менше одного разу на квартал) проводити акушерсько - гінекологічну диспансеризацію корів для встановлення причин захворювання органів статевої системи.

7. СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.

1. Харута Г.Г. Клінічні та лабораторні методи прогнозування відтворної функції корів: Автореф. дис. ... д-ра вет. наук: 16.00.07 - Львів, 1995. - 34 с.
2. Любецький В.Й. Метаболічний профіль крові глибокотільних корів // Труди УІУ Укр. біохім. з'їзду. - К., 1997. - Ч.2. - С. 30-31.
3. Нежданов А.Г. Физиологические основы профилактики симптоматического бесплодия у коров: Автореф. дис. ... д-ра вет. наук: 16.00.07 / ВНИИ незаразных болезней животных. - Воронеж, 1987. - 39 с.
4. Нежданов А.Г. Физиология и патология родов и послеродового периода у сельскохозяйственных животных. - Воронеж, 1991. - 60 с.
5. Калиновський Г.М. Морфофункціональне обґрунтування раціональної профілактики акушерської патології у корів: Автореф. дис. ... д-ра вет. наук: 16.00.07 - Львів, 1993. - 33 с.
6. Хомин С.П., Зверева Г.В. Шляхи інтенсифікації відтворення та профілактики неплідності корів // Неінфекційна патологія тварин: Матеріали наук.-практ. конф. (Біла Церква, 7-8 червня 1995р.). - Біла Церква, 1995. - С. 108-110.
7. Оплодотворяемость коров после задержания последа /А.Д. Бугров, П.В. Колесник, И.В. Ткачева, С.Б. Скыба // Проблемы зооинженерии та ветеринарної медицини: Зб. наук. пр. Харків. зооветеринарного ін-ту. - Х.: РВВ ХЗВІ, 2000. - Вип. 6, Ч.2. - С.59-62.
8. Григорьева Т.В. Лечение и профилактика эндометритов у коров. - М.: Росагропромиздат, 1988. - 63 с.
9. Ерохин А.С., Федорченко О.А., Кувшинова В.С. Профилактика нарушений воспроизводительной функции у коров // Ветеринария. - 1998. - №3. - С. 37-38.
10. Гончаров В.П., Карпов В.А. Профилактика и лечение гинекологических заболеваний коров. - М.: Россельхозиздат, 1981. - 190 с.

11. Рыжров Б.В., Нуртдинова Л.Г., Яшкин О.В. Распространенность и профилактика эндометритов у коров // Актуальные проблемы ветеринарии, животноводства, общественности и подготовки кадров на Юге Урала. - Челябинск, 1996. - С. 60-61.

12. Иноземцев В.П. Изучение распространения задержания последа и заболевания коров эндометритом // Диагностика терапия и профилактика акушерско-гинекологической патологии у животных: Межвуз. сб. науч. тр. / Моск. госуд. акад. вет. мед. и биотех. К.И. Скрябина, 1994. - С. 17-21.

13. Гончаров В.П. Сравнительная оценка лечебной эффективности некоторых лекарственных препаратов при эндометритах и субинволюции матки у коров и кобыл // Диагностика терапия и профилактика акушерско-гинекологической патологии у животных: Межвуз. сб. науч. тр. / Моск. госуд. акад. вет. мед. и биотех. К.И. Скрябина, 1994. - С 24-29.

14. Тихинов Г.Н. Физиотерапия и профилактика акушерско-гинекологических у коров после родов // Диагностика терапия и профилактика акушерско-гинекологической патологии у животных: Межвуз. сб. науч. тр. / Моск. госуд. акад. вет. мед. и биотех. К.И. Скрябина, 1994. - С 43-45.

15. Суаре Мамади Акушерско-гинекологическая диспансеризация коров на ферме колхоза имени Дзержинского // Диагностика терапия и профилактика акушерско-гинекологической патологии у животных: Межвуз. сб. науч. тр. / Моск. госуд. акад. вет. мед. и биотех. К.И. Скрябина, 1994. - С. 52-55.

16. Логвинов Д.Д. Беременность и роды у коров. - К., "Урожай", 1975. - 240 с.

17. Заянчковский И.Ф. Задержание последа у коров. - ГИСХЛ. - Москва, 1957. - 353 с.

18. Шипилов В.С. Физиологические основы профилактики бесплодия коров - М.: Колос, 1977. - 336 с.

19. Зверева Г.В., Сергієнко О.І., Чухрій Б.М. Профілактика неплідності корів і телиць - К.: Урожай, 1981. - 104 с.

20. Харута Г., Ордін Ю., Івасенко Б. Патогенез затримання посліду, субінволюції, ендометриту у корів та їх профілактика // Ветеринарна медицина України. - 1997. - №10. - С. 20-21.

21. Патогенетичні основи та сучасні методи лікування запальних процесів у тварин / В.М.Власенко, В.Й.Іздепський, М.В.Рублено, М.Г.Ільницький // Вісник Білоцерків. держ. аграр. ун-ту. - Вип.5, ч.2. - Біла Церква, 1998. - С. 136-140.

22. Любецький В.Й., Борисевич Б.В. Мікроструктурні зміни в тканинах матки корів при метриті // Ветеринарна медицина України. - 1997. - №7. - С. 15-16.

23. Белобороденко А.М., Дунаєв П.В., Белобороденко М.А. Состояние слизистой оболочки матки в условиях гиподинамии // Материалы Всерос. науч.-метод. конф. патологоанатомов вет. мед. (20-22 сентября 2000 года): Сб. науч. тр. / ОГМА. - Омск, 2000. - С. 176-177.

24. Кузьмич Р.Г. Влияние сократительной функции матки на послеродовой эндометрит у коров // Ветеринария. - 2000. - №2. - С.37-38.

25. Жаров А.В., Гончаров В.П., Суаре Мамади Морфологические изменения в матке коров при послеродовом эндометрите // Ветеринария. - 1995. - №9. - С. 44-47.

26. Нежданов А.Г., Ильинский Е.В., Мисайлов В.Д. Проблемы патологии воспроизводства животных в свете современных достижений эндокринологии и иммунологии и пути ее решения // Состояние, проблемы и перспективы развития ветеринарной науки России: Сб. материалов науч. сессии Российской акад. наук. - М., 1999. - С. 144-147.

27. Johannsen U. Untersuchungen zum vorkommen degenerativer Leberänderungen bei Rindern // Wiss. Zschr. K.M. Univ. Leipzig. - 1983. - № 32. - S. 305-312.

28. Grummer R.R. Impact of changes in organic nutrient metabolism on feeding the transition dairy cow // J. Anim. Sci. - 1995. - Vol.73. - P. 3838-3852

29. Медведев Г.Ф., Долин И.А., Белявский В.Н. Эффективность трех способов лечения коров больных эндометритом. // Материалы Всерос. науч. и учеб.-метод. конф. по акушерству, гинекологии и биотехнике размножения животных (25-27 октября 1994 г., г. Воронеж). - Воронеж, 1994. - С. 95.

30. Топурия Г.М. Влияние достима на иммунный статус коров и их потомство // Ветеринария. - 2002. - №8. - С. 35-37.

31. Косорлукова З.Я. Факторы влияющие на возникновение послеродовых эндометритов у коров // Экологические аспекты эпизоотологии и патологии животных. - Воронеж, 1999. - С. 332-334.

32. Акушерська та гінекологічна диспансеризація у системі заходів профілактики неплідності корів / Хомин С.П., Стефаник В.Ю., Костишин Е.Е., Іваняк Я.І. та ін. // Науковий вісник Львів. держ. акад. вет. мед. ім. С.З. Гжицького. - Том 3 (№2) - Львів, 2001. - С. 182-186.

33. Гараздюк Г.В. Особенности течения беременности родов и послеродового периода у коров в неблагополучной экологической зоне // Науч. основы профилактики и терапии болезней органов размножения животных: Тез. докл. Всерос. науч. и учеб.-метод. конф по акушерству, гинекологии и биотехнике размножения животных, 25–27 окт. 1994 г., г. Воронеж. - Воронеж, 1994. - С. 41-42.

34. Ярушин А.Д. Профилактика болезней органов размножения у коров // Ветеринария. - 1992. - №3. - С. 41-42.

35. Гавриков А.М. Профилактика и лечение при послеотельных осложнениях у коров // Ветеринария. - 2000. - №4. - С. 36-38.

36. Воскобойник В.Ф., Козлов Г.Г. Эффективный метод лечения коров с послеродовым эндометритом // Ветеринария. - 1991. - №5. - С. 45-46.

37. Краєвський А., Поліщук Б. Природні фактори та технологічні прийоми профілактики акушерських хвороб у корів // Ветеринарна медицина України. - 1997. - № 8. - С. 30-31.]

38. Гришко Д.С. Механізм дії аутомолозива при профілактиці субінволюції матки у корів // Неінфекційна патологія тварин: Матеріали наук.-практ. конф. (Біла Церква, 7-8 червня 1995р.). - Біла Церква, 1995. - С. 25-27.

39. Полянцев Н.Н., Синявин А.Н. Акушерско-гинекологическая диспансеризация на молочных фермах. - М.: Россельхозиздат, 1991. - 175 с.

40. Морфологические изменения в половых органах коров при послеродовых осложнениях, их диагностика, лечение и профилактика / Н.С. Кухаренко, Л.И. Ковалев, Т.В. Кандыбина, А.Г. Вороненко // Материалы Всерос. науч.-метод. конф. патологоанатомов вет. мед. (20-22 сентября 2000 года): Сб. науч. тр. / ОГМА. - Омск, 2000. - С. 221-223.

41. The relationship between milk yield and the incidence of some diseases in dairy cows / P. Fleischer, M. Metzner, M. Beyerbach et al. // J. Dairy Sci. - 2001. - Vol.84, № 9. - P. 2025-2035.

42. Artur G.H. Retention of the afterbirth in cattle: a review and commentary // The Veterinary Annual. - 1979. - № 19. - P. 26-36.

43. Максимов В.И. Стимуляция половой функции у коров при бесплодии сывороткой жеребых кобыл // Борьба с потерями в животноводстве. - Мн., 1963. - С. 201-206.

44. Валюшкин К.Д., Медведев Г.Ф. Акушерство, гинекология и биотехника размножения животных. - Минск.: Урожай, 1997. - 718 с.

45. Белобороденко Т.А. Репродуктивная активность коров в условиях гиподинамии // Материалы Всерос. науч.-метод. конф. патологоанатомов вет. мед. (20-22 сентября 2000 года): Сб. науч. тр. / ОГМА. - Омск, 2000. - С. 179-180.

46. Власов С.А. Содержание прогестерона в крови здоровых сухостойных коров с различным сроком оплодотворения после предыдущего отела // Экологические аспекты эпизоотологии и патологии животных. - Воронеж, 1999. - С. 332-334.

47. Деякі аспекти патогенезу поліморбідної внутрішньої патології у високопродуктивних корів / В.І. Левченко, В.В. Сахнюк, Н.В. Вовкотруб та ін.

// Науковий вісник Львів. держ. акад. вет. мед. ім. С.З. Гжицького. - Том.2(№2), Ч.1. - Львів, 2000. - С. 114-118.

48. Міщенко І., Омеляненко Л., Калиновський Г. Порівняльна ефективність діагностики і лікування хронічних ендометритів у корів // Ветеринарна медицина України. - 1996. - №4. - С.31.

49. Черемисинов Г.А., Ткаченко Ю.Г. Комплексное лечение коров больных эндометритом // Ветеринария. - 1991. - №9. - С. 44-48.

50. Слободяник В.И. Иммуномодуляция защитных факторов организма коров // Ветеринария. - 2002. - №2. - С. 29-34.

51. Гугушвили Н.Н. Динамика изменения клеточного и гуморального иммунитета у коров при беременности и после родов // Вестник Российской акад. с.-х. наук. - 2003. - №6. - С. 64-66.

52. Ashton G.C. Genetics of B-globulin polymorphism in British cattle: // Nature (Lond.). - 1958. - Vol.182. - P. 370-372.

53. Каплінський В.В. Резистентність до акушерської і гінекологічної патології у корів // Вісник Білоцерків. держ. аграр. ун-ту. - Вип.5, ч.2. - Біла Церква, 1998. - С. 20-24.

54. Відтворювальна здатність корів в умовах кризового стану господарства / В.Я. Яблонський, В.Й. Любецький, С.К. Юхимчик та інші // Науковий вісник НАУ. - К., 2000. - Вип.22. - С. 75-77.

55. Ордін Ю.М. Причини і розвиток патологій родів і післяродового періоду в корів // Вісник Білоцерків. держ. аграр. ун-ту. - Вип.5, Ч.2. - Біла Церква, 1998. - С. 66-70.

56. Effect of concentrate feed level in late gestation on subsequent milk yield, milk composition and fertility of dairy cows / T.W. Keady, C.S. Mayne, D.A. Fitzpatrick, M.A. McCoY // J. Dairy Sci. – 2001. - Vol.84, № 6. - P. 1468-1479.

57. Юсупов Х. Ветеринарно-санитарное состояние родильных отделений и бактериальная контаминация гениталиев коров // Научные основы профилактики и лечения патологии воспроизводительной функции

сельскохозяйственных животных: (Тез. докл. Всесоюз. научн. конф. 26-28 октября 1988, г. Воронеж). - Воронеж, 1988. - С. 146.

58. Sommerfeldt J.L., Schingoethe D.J. Dry cow management // Proceedings. - 1987. - P. 19-22.

59. Delayed effect of heat stress on steroid production in medium-sized and preovulatory bovine follicles / Z. Roth, R. Meidan, A. Shaham-albalancy et al. // Reproduction. - 2001. - Vol.121, № 5. - P. 745-751.

60. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про ветеринарну медицину»

61. Закону України «Про ветеринарну медицину» від 2001 року,

62. Закон України «Про охорону навколишнього середовища» від 18.12.1990 року та інші.

63. Закон України «Про охорону праці» від 21.11.2002 р. №22-9-ІУ. Ж. «Охорона праці» № 1, 2003 р.

64. Типове положення про порядок проведення навчання з питань охорони праці (затверджено наказом Державного комітету України з нагляду за охороною праці від 26.01. 2005р., № 15).

65. Порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві (затверджено постановою Кабінету міністрів України від 25 серпня 2004 року № 1112).

66. Закон України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності від 23. 09. 1999 р., №1105-ХІУ.

67. Типове положення про службу охорони праці (від 15.11.2004р. № 225.

68. Ерошенко І.Ф. «Безпека життєдіяльності в інженерних рішеннях. Суми, Дозвілля, 2003р.

69. Жидецький В.В. Основи охорони праці. Львів, «Афіша» 2001р.

ДОДАТКИ

РЕЦЕНЗІЯ

на дипломну роботу роботу:

«Ефективність профілактичних методів післяродової патології корів в умовах ФГ «Колос" Краснопільського району Сумської області ”.

Виконану студентом 5 курсу факультету ветеринарної медицини СНАУ
Козубом Олександром Миколайовичем

Успішно боротися з неплідністю можна, лише знаючи причини і застосовуючи залежно від конкретних умов комплекс організаційних, зоотехнічних, і ветеринарних заходів.

Проте, питання діагностики, прогнозування захворювань репродуктивної системи корів, особливо післяродового періоду науковцями висвітлено недостатньо і багато з них залишаються не з'ясованими.

Однією з актуальних проблем, яка потребує вирішення у ветеринарному акушерстві, є лікування післяродових ускладнень у корів.

Основні елементи змісту роботи:

Визначити показники і причини гінекологічної патології у корів;

З'ясувати розповсюдженість післяродової патології корів ФГ «Колос" Краснопільського району Сумської області.

Вивчити характер біохімічних показників крові корів в перші дні післяродового періоду при фізіологічному його перебігу і післяродових ускладненнях;

Визначити ефективність обраних схем профілактики субінволюції матки, та гострого післяродового ендометриту.

Провести розрахунок економічної ефективності обраних профілактичних заходів.

Отримані дані за всіма вищеперерахованими питаннями містять великий практичний інтерес для фахівців ветеринарної медицини.

Недоліком роботи вважаю відсутність фотографічного матеріалу що ілюструє хід досліджень.

Вважаю, що дипломна робота виконана на високому методичному рівні. Висновки та пропозиції відповідають проведеним дослідженням. У цілому представлена робота відповідає вимогам щодо написання дипломних робіт, а її автор Козуб О.М., заслуговує присвоєння кваліфікації «бакалавр» ветеринарної медицини.

червня 2013 р.

Рецензент

к.вет.н, доцент Петров Р.В.

Відгук

на дипломну роботу:

«Ефективність профілактичних методів післяродової патології корів в умовах ФГ «Колос" Краснопільського району Сумської області”.

Виконану студентом 5 курсу факультету ветеринарної медицини СНАУ
Козубом Олександром Миколайовичем

Обґрунтування теми роботи:

Інтенсивне відтворення поголів'я корів в сучасних умовах господарювання є актуальним завданням сьогодення як в світовому масштабі, так і в межах кожної держави, зокрема України. Встановлено, що неплідність здебільшого обумовлена погрішністю годівлі, утримання, режиму експлуатації тварин, організації та проведення осіменіння. Однією з актуальних проблем, яка потребує вирішення у ветеринарному акушерстві, є профілактика та лікування післяродових ускладнень у корів.

Основні елементи змісту роботи:

Визначити показники і причини гінекологічної патології у корів;

З'ясувати розповсюдженість післяродової патології корів даного господарства.

Вивчити характер біохімічних показників крові корів в перші дні післяродового періоду при фізіологічному його перебігу і післяродових ускладненнях;

Визначити ефективність обраних схем профілактики субінволюції матки, та гострого післяродового ендометриту.

Провести розрахунок економічної ефективності обраних профілактичних методів.

Практична і теоретична цінність роботи:

Результати, які наведені в магістерській роботі, отримані практичним шляхом під час проведення досліджень, тому робота має теоретичну і практичну цінність, а вищезазначені данні можуть бути використані в діяльності лікарів ветеринарної медицини.

Висновки:

Вважаю, що магістерська робота виконана на високому методичному рівні. Висновки та пропозиції відповідають проведеним дослідженням. У цілому представлена робота відповідає вимогам, а її автор Козуб О.М, заслуговує присвоєння кваліфікації магістр ветеринарної медицини.

червня 2013 р.

Дипломний керівник: к.вет.н., доцент

І.В. Парашенко

Доповідь.

Шановний голова, шановні члени екзаменаційної комісії. Дозвольте запропонувати на Ваш розгляд дипломну роботу на тему: «Ефективність профілактичних методів післяродової патології корів в умовах ФГ «Колос» Краснопільського району Сумської області».

У відновленні репродуктивної функції корів важливе місце займає післяродовий період, тривалість якого зумовлюється перебігом родів та наявністю чи відсутністю післяродових ускладнень. Тому проблема післяродових ускладнень залишається актуальною.

Метою наших досліджень було з'ясувати ефективність обраних методів профілактики післяродових ускладнень у корів в умовах дослідного господарства.

Для досягнення мети були поставлені такі завдання:

Визначити показники і причини гінекологічної патології у корів;

З'ясувати розповсюдженість післяродової патології корів даного господарства.

Вивчити характер біохімічних показників крові корів в перші дні післяродового періоду при фізіологічному його перебігу і післяродових ускладненнях;

Визначити ефективність обраних схем профілактики субінволюції матки, та гострого післяродового ендометриту.

Провести розрахунок економічної ефективності обраних профілактичних методів.

На початку досліджень ми вивчили перебіг родів і післяродового періоду у корів протягом двох років.

Таблиця 1.

Частота і види патології родів у корів.

Види Патології	2011 рік		2012 рік		Всього	
	К-сть.	%	К-сть.	%	К-сть.	%
Фізіологічний перебіг	129	80,6	121	75,6	250	78,1
Патологічний перебіг	31	19,3	39	24,3	70	28,0
Неправильне положення плода	3	9,6	2	5,1	5	7,1
Неправильне членорозміщення	4	12,9	3	7,6	7	10,0

Слабкі перейми і потуги	10	32,3	14	35,8	24	34,2
Затримка посліду	14	45,1	20	51,2	34	48,5

Результати досліджень наведені в таблиці 1.

Із даних, приведених в таблиці, видно, що протягом 2011 - 2012 років в господарстві відсоток фізіологічних родів був приблизно однаковий. Патологічний перебіг родів ми зустрічали у 19 % корів у 2011 році і дещо більше у 29 % корів у 2012 році.

Наступним етапом наших досліджень, було визначення зв'язку перебігу післяродового періоду з частотою симптоматичної неплідності у корів, для чого проаналізували перебіг його у корів за два роки.

Таблиця 2.

Частота і види патології післяродового періоду у корів

Види патології	2011 рік		2012 рік		Всього	
	К-сть корів	%	К-сть корів	%	К-сть корів	%
Фізіологічний перебіг	131	82,0	128	80,0	259	80,9
Патологічний перебіг	28	17,5	32	25,0	60	23,1
Субінволюція матки	13	46,4	14	43,7	27	45,0
Випадіння матки	--	--	2	6,2	2	3,3
Післяродовий ендометрит	15	53,5	16	50,0	31	51,6

Приведені в таблиці 2. дані свідчать про те, що серед ускладнень пуерперального періоду слід назвати післяродові ендометрити (показник коливався від 50 до 53,5%) і субінволюцію матки (показник коливався від 43 до 46%).

Показанням до введення різних препаратів з метою профілактики, розвитку субінволюції й ендометриту було встановлення несприятливого чи сумнівного прогнозу щодо перебігу післяродового періоду.

Несприятливий прогноз перебігу післяродового періоду ставився при затриманні посліду, народженні мертвих телят і ускладненнях родів.

Для профілактики післяродових ускладнень у корів було застосовано наступні схеми:

Схема досліду

Групи тварин	Показання для застосування профілактичних засобів	Засоби профілактики
друга, п= 12	наявність несприятливого чи сумнівного прогнозу щодо перебігу післяродового періоду	Естрофан, 2 мл одноразово, внутрішньом'язово, одразу після отелення (базовий метод)
третя, п = 10	наявність несприятливого чи сумнівного прогнозу щодо перебігу післяродового періоду	Карпомакс, дві палички одноразово, внутрішньоматково одразу після отелення
четверта, п= 10	наявність несприятливого чи сумнівного прогнозу щодо перебігу післяродового періоду	Естрофан, 2 мл внутрішньом'язово, одноразово, кармомакс, дві палички, одноразово внутрішньоматково, одразу після отелення

Коровам 1-ї дослідної групи (12 голів), вводили естрофан у дозі 2 мл одноразово, внутрішньом'язово, одразу після отелення(базовий метод).

Коровам 2-ї дослідної групи (10 голів), застосовували карпомакс, дві палички одноразово, внутрішньоматково, одразу після отелення.

Коровам 3-ї дослідної групи (10 голів), вводили естрофан у дозі 2 мл одноразово, внутрішньом'язово, та карпомакс, дві палички одноразово, внутрішньоматково, одразу після отелення.

Критерієм ефективності профілактики були показники строків прояву статевого циклу та запліднення дослідних корів.

Дані профілактичної ефективності застосованих методів наведені в таблиці 3

Аналізуючи дані таблиці, можна зробити висновок, що найкращий профілактичний ефект було отримано нами при застосуванні препаратів: естрофан у дозі 2 мл одноразово, внутрішньом'язово, та карпомакс, дві палички одноразово, внутрішньоматково, одразу після отелення, де захворілих тварин не реєстрували.

Набагато гірший результат було отримано нами при застосуванні лише естрофану у дозі 2 мл одноразово, внутрішньом'язово, одразу після отелення (базовий метод). При базовому методі профілактики, післяродову патологію реєстрували у 3 корів, що склало 30 % від загальної кількості контрольної групи. В 1-й та 2-й дослідних групах у тварин післяродової патології не виникло.

Показники профілактичної ефективності застосованих методів післяродової патології корів дослідного господарства.

Таблиця 3

Показники	1-а дослідна група	2-а дослідна група	3 дослідна група
Методика профілактики	естрофан 2 мл одноразово, внутрішньом'язово, одразу після отелення.(базовий метод)	карпомакс, дві палички одноразово, внутрішньоматк. одразу після отелення.	естрофан 2 мл одноразово, в/м, та карпомакс, дві палички одноразово, внутрішньоматково, одразу після отелення
К-ть тварин в групі	12	10	10
Захворіло тварин	3	-	-
Одужало тварин	3	-	-

Наступним етапом наших досліджень було вивчення впливу різних схем профілактики післяродової патології на подальший прояв статевої циклічності та заплідненість корів протягом 90 днів після родів.

Результати досліджу щодо прояву статевої циклічності у корів подані у табл.4

З даних цієї таблиці видно, що до 30 днів після отелення статево охоту проявили тварини першої - третьої груп. Найкращі результати були одержані в групі тварин, де застосовували комбінацію препаратів (третья група) - за цей період статево циклічність проявили 33,3 % корів.

Таблиця 4.

Прояв першої стадії збудження статевого циклу протягом 90 днів після отелення

Групи корів	К-ть твар у гр	Проявили першу стадію збудження статевого циклу після отелення, днів											
		До 30		31-45		46-60		61-75		76-90		Всього за 90 днів	
		к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%
Перша	12	1	8,3	4	33,3	4	35,3	1	8,3	-	-	10	83,3
Друга	10	1	10,0	4	40,0	1	10,0	1	10,0	-	-	8	80,0
Третя	10	3	33,3	3	33,3	2	20,0	1	10,0	-	—	9	90,0

Терміни прояву статевої циклічності впливали на показники інтенсивності відтворної функції, результати досліджень наведені в табл.5.

Таблиця5.

Показники інтенсивності відтворної функції корів за 90 днів після родів

Групи корів	Кількість тварин у групі	Інтервал від отелення до запліднення, днів	Індекс осіменіння	Розміри неплідності, днів
Перша	12	60,2	1,6	42,1
Друга	10	67,4	1,5	46,4
Третя	10	53,2	1,3	33,2

З даних таблиці видно, що найменшим інтервал від отелення до запліднення був в третій дослідній групі (53,2 дня) й розміри неплідності склали 33,2 доби. Отже, застосування препаратів третьої дослідної групи позитивно впливало на перебіг післяродового періоду та показники відтворної функції.

Одночасне застосування естрофану і кармомаксу проявляло найкращий ефект щодо скорочення маткових зв'язок і матки, лізису жовтих тіл, розвитку фолікулів, сприяло відновленню статевої циклічності за 90 днів після родів у 90,0 % корів, підвищувало заплідненість та зменшувало розміри неплідності.

Висновки та пропозиції наведені в роботі, дозвольте їх не зачитувати.

Доповідь закінчена, дякую за увагу.